

RAPORT CU PRIVIRE LA RESPECTAREA STANDARDELOR SI CODURILOR (ROSC)

Moldova

CONTABILITATE SI AUDIT

28 iunie 2004

Continut:

Sumar Executiv

- I. Introducere
  - II. Cadrul institutional
  - III. Standardele de contabilitate precum au fost elaborate si sunt practicate
  - IV. Standardele de audit precum au fost elaborate si sunt practicate
  - V. Perceptii asupra calitatii raportarii financiare
  - VI. Constatările si recomandările cu privire la politici
- Anexe

Acest raport a fost publicat pentru prima data de catre Banca Mondiala în limba engleza. Traducerea data în limba româna a fost coordonata de catre Oficiul Bancii Mondiale din Moldova. În caz de discrepante, limba originala va avea prioritate.

This work was originally published by the World Bank in English. This Romanian language translation was arranged by Moldova Country Office. In case of any discrepancies, the original language will govern.

Acest raport a fost pregătit de o echipa a Bancii Mondiale în baza constatarilor unei analize diagnostice realizate la Chisinau în lunile aprilie și mai 2004, în paralel cu Programul de Evaluare a Sectorului Financiar (PESF). Echipa de lucru a fost condusa de catre dl Henri Fortin (LCOAA). Analiza a fost efectuata prin intermediul unui proces participativ cu implicarea diverselor parti cointeresate si a fost coordonata de catre Ministerul Finantelor.

Sumar Executiv

Raportarea financiara si practicile de audit în sectorul corporativ al Moldovei actualmente se afla într-o perioada de tranzitie de la prevederile axate pe calcularea impozitelor si necesitatile statistice spre convergenta cu Standardele Internationale de Raportare Financiara (SIRF) si cu Standardele Internationale de Audit (SIA). Acest raport se bazeaza pe experienta internationala recenta a economiilor dezvoltate si a tarilor în curs de aderare la UE, cât si pe amendamentele preconizate la Directivele UE.

Standardele Nationale de Contabilitate (SNC) au fost elaborate în baza Standardelor Internationale de Contabilitate (SIC) (abr. eng. - IAS) preponderent în perioada anilor 1996 – 1998, dar ele sunt în mare parte incomplete si învechite comparativ cu SIRF (care încorporeaza în sine si SIC). Respectiv, se cere rationalizarea procesului de elaborare a standardelor, pentru a permite adoptarea cu promptitudine a numeroaselor SIC existente care nu sunt înca reflectate în SNC. Standardele Nationale de Audit au fost elaborate recent si reflecta SIA.

Legea Contabilitatii si anumite aspecte ale Legii cu privire la Societatile pe Actiuni ce exista astazi sunt nejustificat de împovaratoare si restrictive prin faptul ca impun evidenta contabila si alte proceduri administrative, care nu sunt de regula necesare în sistemele economiei de piata. Acestea contravin standardelor de contabilitate mandatate, confuza elaboratorii rapoartelor financiare si sunt în defavoarea calitatii informatiei financiare. Se cere adoptarea unei noi Legi a Contabilitatii, cu cerinte simplificate si care ar încorpora elementele de baza ale SNC si Directivele CE relevante în aceasta privinta.

Sistemele de raportare, care nu detin un registru pentru a le permite partilor interesate sa vizualizeze rapoartele financiare ale companiilor, se caracterizeaza prin lipsa de transparenta.

Fortificarea raportarii financiare va cere, de asemenea, perfectionarea învatamântului si instruirii în domeniul contabilitatii si auditului. Totodata, aceasta va depinde si de aplicarea activa de catre agentiile de reglementare. La acest capitol, analiza a constatat ca, cu exceptia sectorului bancar, nivelul curent de respectare a obligatiunilor raportarii financiare este inadecvat, iar calitatea raportarii financiare este joasa. În acest context, raportul recomanda urmatoarele actiuni: (i) sporirea capacitatii agentilor de reglementare de a aplica standardele de contabilitate si cerintele pentru raportarea financiara vizavi de toate entitatile de interes public ? inclusiv întreprinderile mari aflate în proprietatea statului; (ii) crearea unui registru public care ar înregistra rapoartele financiare ale tuturor companiilor de interes public; si (iii) crearea unui consiliu independent de supraveghere al auditorilor în cadrul noii Legi cu privire la Audit ce va fi în curând emisa, cu functia de calificare a auditorilor statutari, cu adoptarea standardelor de audit si elaborarea ghidurilor, cât si cu monitorizarea respectarii cerintelor de independenta si SNA de catre auditori.

Tabelul ce include sumarul recomandarilor cu privire la politici, reiesind din ROSC, este prezentat în continuare.

**VALUTA NATIONALA: LEUL MOLDOVENESC (MDL)
1 DOLAR SUA = 12 MDL la data de 31 mai 2004**

ACRONIMELE SI ABREVIERILE PRINCIPALE

ACAP	Asociatia Contabililor si Auditorilor Profesioniști
AFAM	Asociatia Firmelor de Audit din Moldova
BNM	Banca Nationala a Moldovei
BVM	Bursa de Valori a Moldovei
CNVM	Comisia Nationala a Valorilor Mobiliare
CSI	Comunitatea Statelor Independente
CSIAA	Consiliul pentru Standardele Internationale de Audit si Asigurare
CSIC	Comisia pentru Standardele Internationale de Contabilitate (abr. engl.- IASC)
CSIC II	Consiliul pentru Standardele Internationale de Contabilitate (abr. engl.- IASB)
ERFT	Evaluarea Responsabilitatii Financiare a Tarii
FIC	Federatia Internationala a Contabililor (abr. engl.-IFAC)
FMI	Fondul Monetar International
IDS	Investitii Directe Straine
ISSA	Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Asigurarilor
IPS	Întreprinderi aflate în Proprietatea Statului
LIF	Legea Institutiiilor Financiare
MF	Ministerul Finantelor
PCAG	Principiile de Contabilitate Acceptate General
PIB	Produsul Intern Brut
ROSC	Rapoartele cu privire la Respectarea Standardelor si Codurilor
SA	Societate pe Actiuni
SAAG	Standardele de Audit Acceptate General
SIA	Standardele Internationale de Audit
SIC	Standardele Internationale de Contabilitate
SIICP	Standardele Internationale de Învatamânt pentru Contabili Profesioniști
SIRF	Standardele Internationale de Raportare Financiara
SME	Întreprinderi Mici si Mijlocii
SNA	Standardele Nationale de Audit
SNC	Standardele Nationale de Contabilitate
USAID	United States Agency for International Development (trad. rom. Agentia Statelor Unite pentru Dezvoltarea Internationala)

SUMARUL RECOMANDARILOR CU PRIVIRE LA POLITICI

Actiunea	Responsabilitatea	Durata		
		Termen Scurt (pâna la 1an)	Termen Mediu (1 - 3 ani)	Termen Lung (3 - 5 ani)
1. Revizuirea detaliata a Legii Contabilitatii	MF		x	
2. Adoptarea traducerilor disponibile în limbile româna si rusa a tuturor standardelor SIRF care nu au fost înca încorporate în SNC si revizuirea SNC existente pentru o corespundere mai buna cu SIRF	MF	x		
3. Modificarea SNC 4, <i>Particularitatile contabilitatii întreprinderilor micului business</i> , pentru a oferi IMM un cadru de raportare exhaustiv	MF	x		
4. Cerinta fata de entitatile de interes public sa prezinte rapoartele sale financiare într-un registru public al companiilor, care va fi stabilit posibil pe lângă Comisiei Nationale a Valorilor Mobiliare (CNVM)	MF / CNVM		x	
5. Modificarea Legii cu privire la Întreprinderi, a Legii cu privire la Întreprinderile de Stat si a Legii cu privire la SA pentru a impune audite statutare ale rapoartelor financiare în toate entitatile de interes public	MF / CNVM		x	
6. Clarificarea rolului Comisiei de Cenzori referitor la procesul de raportare financiara si limitarea obligatiunii de a avea cenzori la entitatile ce nu constituie subiectul auditelor statutare	MF / CNVM		x	
7. Fortificarea autoritatii si capacitatii CNVM si ISSA de a aplica standardele de contabilitate si cerintele de raportare financiara	CNVM si ISSA (în domeniile lor respective de autoritate)	x		
8. Finalizarea noului proiect de Lege cu privire la Audit	MF	x		
9. Crearea unui Consiliu independent de Supraveghere a Activitatii de Audit	MF, BNM, CNVM		x	
10. Consolidarea curriculum-ului academic în domeniul contabilitatii si auditului, cât si a învatamântului si instruirii profesionale	MF, Ministerul Educatiei		x	

I. INTRODUCERE

1. Aceasta evaluare a practicilor de contabilitate si audit din Moldova reprezinta o parte componenta a unei initiative comune a Bancii Mondiale si a Fondului Monetar International (FMI) de a pregati Rapoartele cu privire la Respectarea Standardelor si Codurilor (ROSC). Evaluarea se axeaza pe punctele slabe si forte ale mediului contabil si de audit, care influenteaza calitatea raportarii financiare corporative. Standardele Internationale de Raportare Financiara¹ (SIRF) si Standardele Internationale de Audit² (SIA) au servit drept puncte de referinta pentru evaluare, care a implicat o analiza atât a cerintelor obligatorii, cât si a practicii actuale si s-a bazat pe practicile internationale relevante în domeniul reglementarii contabilitatii si auditului.

2. **Detinând un Produs Intern Brut (PIB) de circa 460 dolari SUA pe cap de locuitor, Moldova este una dintre cele mai sarace tari din Europa.** Populatia Moldovei numara 4,3 milioane oameni. Un numar impunator de cetateni locuiesc în strainatate, preponderent în Uniunea Europeana (UE), iar transferurile lor de bani reprezinta o sursa considerabila de venit pentru economie.³ Tara este în datorii enorme si dezvoltarea ei economica a fost împiedicata pe parcursul ultimilor ani de un mediu politic instabil. Agricultura continua a fi sectorul dominant, constituind circa 30% din PIB. Inflatia înalta, inflatia a scazut considerabil de la 39% în 1999 pâna la 4,4% la finele anului 2002; de atunci ea a crescut pâna la 15,7% în anul 2003 si ultimele pronosticuri indica o stabilizare în jurul a 8% în 2004. Întreprinderile aflate în proprietatea statului (ÎPS) joaca un rol important în economie, cuprinzând diverse sectoare, inclusiv agricultura (tutunariul, producerea vinului), serviciile comunale si infrastructura (apa, telecomunicatiile) si diverse industrii de productie si servicii (transportul aerian, tiparul electronic, etc.). Cele mai mari trei întreprinderi ale tarii sunt controlate de stat. Transparenta si supravegherea în cadrul sectorului ÎPS a fost traditional un punct de îngrijorare atât în Moldova, cât si în alte economii în tranzitie.

3. **Sistemul financiar al Moldovei este dominat de sectorul bancar, cu pietele de capital aflându-se la o etapa initiala de dezvoltare si având un rol marginal în economia actuala.** În prezent, circa 25 de companii sunt cotate la Bursa de Valori a Moldovei (BVM), cu un volum de tranzactii foarte scazut.⁴ Doar doua dintre companiile înregistrate sunt reprezentate în lista primelor o suta de companii din tara. BVM a fost creata preponderent pentru facilitarea comercializarii actiunilor companiilor privatizate care, urmând programul de privatizare în masa, au fost partial privatizate de cetatenii moldoveni.⁵ Desi dimensiunea pietei de capital este în prezent destul de mica si volumul tranzactiilor înca relativ scazut, rolul pietei de capital poate fi

---

¹ SIRF corespund declaratiilor oficiale emise de catre Consiliul pentru Standardele Internationale de Contabilitate (CSIC II – engl. IASB) si Standardele Internationale de Contabilitate (SIC) elaborate de catre predecesorul sau, Comisia pentru Standardele Internationale de Contabilitate (CSIC – eng. IASC), cât si interpretarile oficiale legate de ele.

² Emise de catre Consiliul pentru Standardele Internationale de Audit si Asigurare (CSIAA) în cadrul Federatiei Internationale a Contabililor (FIC).

³ Fluxul mediu anual de transferuri banesti de la cetatenii care lucreaza în strainatate este estimat în limitele a 460 milioane – 1 miliard dolari SUA, în dependenta de sursa de informatie.

⁴ Capitalizarea totala a pietei este estimata aproximativ în valoare de 800 milioane MDL (echivalentul a 70 milioane dolari SUA sau 3,5% din PIB) (aceste date ar putea sa nu fie completamente semnificative, deoarece majoritatea companiilor cotate nu au avut tranzactii pe o durata lunga de timp, uneori timp de câtiva ani; dar totusi esenta ramâne ca piata de capital locala are o importanta marginala).

⁵ De asemenea, exista peste 1 000 de companii pe actiuni care sunt înregistrate si disponibile pentru comercializare în sectorul extrabursier al pietei hârtiilor de valoare (echivalentul pietei neînregistrate (OTC) a bursei de valori). Aceste companii nu sunt cotate si constituie subiectul unor cerinte mai putin stricte decât cele pentru companiile cotate la bursa de valori. Ele au fost create prin emiterea bonurilor (voucher) de privatizare publicului. Totusi, aceasta piata extrabursiera în prezent implica tranzactii foarte mici si nu pare sa exercite un careva impact semnificativ asupra economiei.

---

important pentru consolidarea dreptului de proprietate în sectorul privat, care la rândul său ar putea ajuta la susținerea dezvoltării economice a țării. Sectorul bancar este format din 16 instituții financiare, majoritatea dintre care au acționari străini ce dețin un total de active raportate în valoare de 10 miliarde MDL (echivalentul a 800 milioane dolari SUA). Sectorul de asigurări este relativ mic, compus din 50 de companii cu o valoare brută de prime câștigate de 290 milioane MDL în anul 2003 și cu active totale în valoare de aproximativ 200 milioane MDL (17 milioane dolari SUA) la finele aceluși an.

4. **În anii recenti, Moldova s-a remarcat printr-o integrare sporită cu țările din Europa de Vest și Europa Centrală, cât și cu România, ceea ce face modelele economice și legale al UE și mai pertinente pentru Moldova.** De la capătarea independenței sale în anul 1992, Republica Moldova a căutat să dezvolte relații cu țările vecine din vest, totodată păstrând legăturile sale trainice cu țările-membru ale Comunității Statelor Independente (CSI). Deși cea mai mare parte din comerțul extern al Moldovei este cu alte țări ale CSI,⁶ influența României, cu care Moldova împărtășește aceeași limbă vorbită⁷, este în ascensiune, în special în lumina integrării accelerate a României în UE, care este anticipată să culmineze cu aderarea ei în anul 2007. În ceea ce privește însăși Moldova, deși în prezent nu există o opinie încheiată referitor la statutul de membru al UE drept obiectiv pentru țară, în rândurile conducerii există o înțelegere clară a beneficiilor economice ce rezultă din ajustarea regulamentelor și standardelor naționale la cele prezente în actualele și viitoarele state-membru ale UE.

II. CADRUL INSTITUTIONAL

A. Cadrul Legislativ

5. **Cadrul legal pentru contabilitatea corporativă⁸, raportarea financiară și audit sunt prevăzute în trei componente legislative principale, care în mare măsură sunt învechite.⁹** Legea este în întregime documentată și tinde să fie prescriptivă prin elaborarea metodologiilor pentru realizarea afacerilor. Cele trei legi cruciale ce determină coordonarea contabilității, raportării și auditului sunt (a) Legea cu privire la Societățile pe Acțiuni (SA); (b) Legea Contabilității, care dictează politicile de contabilitate și metodele deținere a registrelor contabile; și (c) Legea cu privire la Audit, care ține de standardele de audit, calificare și licențiere.

---

⁶ În anul 2003, exportul în CSI a constituit 52% din volumul total (din care 39% numai cu Rusia), în timp ce cotele României și statelor UE (inclusiv membrii recenti) în exportul Moldovei au fost de 11% și 25% respectiv.

⁷ Limba română este limba oficială a Republicii Moldova, de rând cu rusa. Majoritatea cetățenilor utilizează limba română. Totuși, cea mai mare parte a contabililor ce practica utilizează rusa în calitate de limba de lucru.

⁸ Prin entități corporative se subînțeleg întreprinderile de orice mărime, aflate fie în proprietatea statului, fie cu interes privat, care nu aparțin sectorului financiar (de exemplu: sectorul bancar, asigurările, activitatea de intermediere (brokeraj) și gestionarea investițiilor).

⁹ Identificarea "tradiției legale" la care aparține Moldova este dificilă, preponderent din cauza că Moldova a fost parte componentă a României anterior încorporării sale în Uniunea Sovietică în 1945 și a împărtășit statutele și tradițiile legale în baza Legii Romane pe care România le-a păstrat până în prezent. Autoritățile Moldovei au ales opțiunea de a nu miza pe acea tradiție și acele statute precedente, dar în schimb de a adopta un set impunător de referințe din alta jurisdicție (inclusiv UE și SUA) la elaborarea noilor acte de legi în materie de contabilitate și audit. Comparabil cu această modalitate de abordare, raportul dat încearcă să elaboreze recomandări ce țin cont de experiența altor țări în acest domeniu? inclusiv unele state ale căror economie e în proces de tranziție, cum ar fi România, sau cei mai recenti membri ai UE, etc.? atât timp cât ea e considerată potrivită particularităților și obiectivelor de dezvoltare ale Moldovei.

Suplimentar la acest capitol esential de legislatie, bancile, companiile de asigurare si companiile cotate la bursa constituie subiectul anumitor cerinte descrise în Legea cu privire la Piata Valurilor Mobiliare (LPVM), Legea Instructiilor Financiare (LIF), Legea cu privire la Asigurari si, respectiv, Legea cu privire la Comisia Nationala a Valorilor Mobiliare (CNVM).

6. **Legea cu privire la SA din 1996,¹⁰ stipuleaza cerintele pentru pregatirea, examinarea, aprobarea, prezentarea si publicarea rapoartelor financiare anuale în societatile pe actiuni.** Exista aproximativ 3 600 de societati pe actiuni, care constituie cea mai mare parte a entitatilor comerciale de dimensiuni medii si mari din Moldova. Societatile pe actiuni pot fi “deschise” sau “închise”, în dependenta de numarul de actionari si de existenta restrictiilor asupra dreptului actionarilor de a se debarasa de actiunile lor. Rapoartele financiare de la finele anului necesita “verificare si confirmare” din partea Comisiei de Cenzori, apoi se cere înaintarea lor pentru analiza si aprobare, împreuna cu raportul Cenzorilor adresat actionarilor, nu mai târziu de 10 zile înainte de adunarea generala anuala (Articolele 50, 56, 71 si 87). SA nu mai sunt obligate sa-si expuna rapoartele lor financiare anuale auditului. Actionarii ce detin 10% sau mai mult din actiuni ar putea solicita un audit, pe care însa vor trebui sa-l achite.

7. **Examinarea din partea Comisiei de Cenzori impusa de Legea cu privire la SA nu poate fi interpretata drept audit independent.** Articolul 71 invoca Comisiei de Cenzori necesitatea “de a exercita control asupra activitatilor financiare si economice ale companiei”. Detalii referitor la desemnarea cenzorilor si modul lor de operare vor fi definite în Regulamentele Interne ale companiei. Cenzorii, care sunt desemnati de catre actionari pentru perioade de la doi pâna la cinci ani, pot fi angajati ai companiei atâta timp cât ei nu detin functii executive si nu activeaza în cadrul departamentului de contabilitate. Ei trebuie sa fie calificati în domeniul contabilitatii, finantelor sau economiei. Articolul 72 al Legii cu privire la SA prevede detalii referitor la activitatile cenzorilor, dar totodata rolul lor este cu mult mai putin strict definit decât cel al auditorilor, în particular în absenta termenilor de operare detaliiati comparabili cu standardele de audit, si efectiv acest mecanism de control nu ofera o asigurare similara privind exactitatea datelor si încrederea în datele raportului financiar precum o face un audit extern.

8. **Legea Contabilitatii din 1995¹¹ stipuleaza instructiuni detaliate asupra modului de tinere a registrelor contabile ale întreprinderilor, plasând un accent mic pe obiectivele si continutul raportarii financiare.** Legea include 57 de articole, majoritatea carora abordeaza modul de organizare si documentare a procesului contabil, cât si formularele necesare spre a fi pregatite pentru raportare. Articolul 15 abordeaza unele dintre principiile de baza ale contabilitatii, inclusiv contabilitatea prin metoda de calcul (desi metoda de casa se permite pentru entitatile mici) si “stabilitatea politicilor de contabilitate”, dar se pastreaza tacerea referitor la majoritatea asertiunilor si principiilor fundamentale care reglementeaza raportarea financiara în cadrul SIFR, asa ca aparitia si existenta, exhaustivitatea, dezvaluirea, concordanta veniturilor cu cheltuielile, prudenta, etc. Articolul 45 al Legii prevede ca toate entitatile comerciale sa utilizeze anul calendaristic în calitate de an fiscal. Aceste cerinte detaliate si prescriptive reflecta un accent forte plasat pe colectarea impozitelor drept obiectiv al contabilitatii ? si într-adevar acest obiectiv este explicit stipulat în Articolul 3 al Legii. Legea ofera întreprinderilor putina flexibilitate în modalitatea de formare a procesului de contabilitate si raportare si a politicilor contabile într-un mod ce ar corespunde cel mai bine necesitatilor sale din punct de vedere al gestionarii afacerilor si al raportarii catre actionari, bancheri, etc. Suplimentar, legea nu permite

¹⁰ Legea nr. 910-XIII din iulie 1996 cu amendamente în 2000 si 2002. Capitolul 16 al Legii cu privire la SA (Art. 87-88) abordeaza în particular *Contabilitatea si Raportarea* si Capitolul 17 (Art. 89-90) abordeaza *Controlul Extern*.

¹¹ Legea nr. 426-XIII din aprilie 1995. Legea n-a fost substantial rectificata de la momentul adoptarii ei primare acum aproximativ un deceniu.

utilizarea SIRF la întocmirea rapoartelor financiare ale companiei.

9. **Întreprinderile de dimensiuni mici si mijlocii (ÎMM) constituie subiectul cerintelor contabile simplificate.** În cadrul Articolului 14 al Legii Contabilitatii, entitatile comerciale “pot utiliza evidenta contabila simplificata prin metoda dublei înregistrari daca numarul mediu anual de angajati, valorile anuale ale vânzarilor nete si valoarea totala în raportul de bilanț nu depasesc limitele impuse de catre Guvern”.¹²

10. **Toate entitatile corporative trebuie sa aplice Standardele Nationale de Contabilitate (SNC) emise de catre Ministerul Finantelor (MF) în cadrul Articolelor 9 si 14 ale Legii Contabilitatii.** Anumite standarde au fost elaborate pentru uzul de catre entitatile comerciale mici (SNC 4 si SNC 62), sau asa-numitele “asociatiile de economii si împrumut” (SNC 63). Descrierea standardelor si gradul lor de corespundere cu SIRF sunt discutate în compartimentul III al prezentului raport.

11. **Cerintele pentru raportarea financiara din partea bancilor si a altor institutii financiare sunt stipulate în Legea Institutii Financiare (LIF) din 1995, regulamentele pertinente emise de catre Banca Nationala a Moldovei (BNM) si SNC 30, Dezvaluiri în rapoartele financiare ale Bancilor si ale altor institutii financiare.** În cadrul LIF si al regulamentelor pertinente, institutiile financiare trebuie sa întocmeasca si sa prezinte rapoartele financiare catre BNM nu mai târziu de patru luni dupa sfârșitul anului (adica, pâna la 30 aprilie). Daca activele institutiei depasesc 20 milioane MDL (echivalentul a 1,7 milioane dolari SUA), acele rapoarte financiare trebuie sa devina subiectul auditului extern.¹³ În acelasi timp, lor li se cere publicarea unei versiuni prescurtate a bilanțului contabil într-un anumit ziar si sa asigure accesul gratuit al publicului la rapoartele lor financiare la solicitare.¹⁴ Mai mult ca atât, ele sunt subiectul rapoartelor financiare trimestriale si a dezvaluirilor publice, inclusiv rapoartele lor financiare, informatia detaliata cu privire la împrumuturi si depozite, cât si diversi indicatori financiari.¹⁵ Institutiile financiare trebuie sa aplice planul de conturi si standardele de contabilitate elaborate si aprobate de catre BNM în coordonare cu MF, în conformitate cu Articolul 10 al Legii Contabilitatii. La pregatirea rapoartelor financiare anuale, institutiile financiare trebuie sa respecte SNC, inclusiv SNC 30, *Dezvaluiri în rapoartele financiare ale bancilor si ale altor institutii financiare* (paragraful 36).

12. **Companiile disponibile pentru comercializare la bursa de valori si alte SA de tip deschis trebuie sa elaboreze un raport anual în cadrul Legii cu privire la Piata Valorilor Mobiliare din 1995, desi de facto un atare raport anual este identic rapoartelor financiare impuse de Legea cu privire la SA.** În cadrul regulamentului nr. 18-5 al Comisiei Nationale a Valorilor Mobiliare (CNVM) emis în 1995, raportul anual contine doar bilanțul contabil si

¹² Legea Contabilitatii, Articolul 14, paragraful 3. Decizia Guvernului nr. 1476 din noiembrie 2002, impune urmatoarele limite: 30 angajati; 3 milioane MDL (250.000 dolari SUA) de venituri anuale nete si 3 milioane MDL de active totale. Paragraful 2 permite utilizarea contabilitatii prin metoda unei înregistrari simple pentru afacerile care angajeaza doar membrii familiei sau ale caror venituri si active totale nu depasesc valorile minime impuse de Guvern.

¹³ Alte banci sunt supuse unei verificari fie din partea unui contabil profesionist, fie a unui contabil bancar autorizat de catre BNM. Conform BNM, activele tuturor bancilor din Moldova depasesc în prezent valoarea limita de 20 milioane MDL si, prin urmare, constituie subiectul auditului extern.

¹⁴ LIF, Articolul 35 si Regulamentul BNM cu privire la Procedurile de Pregatire si Presentare a Rapoartelor de Audit – octombrie 1997.

¹⁵ Regulamentul BNM cu privire la Publicarea de catre Bancile Comerciale a Informatiei cu privire la Activitatea lor Financiara – decembrie 2000. Trebuie mentionat faptul ca regulamentele BNM descriu adecvat “Particularitatile Calitative ale Informatiei Transparente” (Compartimentul IV al Regulamentului cu privire la Publicare).

raportul privind rezultatele financiare, care sunt deja impuse prin Legea cu privire la SA, de rînd cu diverse date referitor la structura actionarilor si evenimentele semnificative.

13. **Companiile cotate la Bursa de Valori a Moldovei (BVM) pot deveni subiect al auditului si al cerintelor de publicare în cadrul regulamentelor bursei de valori.** Regulamentele BVM stipuleaza structura bursei în trei niveluri: (i) companiile cu un capital actionar peste 4 milioane MDL (aproximativ 300 000 dolari SUA) si cu 1 000 sau mai multi actionari, carora li se impune auditul rapoartelor financiare anuale de catre o firma internationala; (ii) companiile ale caror capital actionar si numar de actionari sunt sub 4 milioane MDL si 1 000, dar peste 2 milioane MDL (aproximativ 150 000 dolari SUA) si, respectiv, 500, carora li se impune auditul rapoartelor lor financiare; si (iii) restul companiilor cotate. Deoarece majoritatea companiilor de nivelurile unu si doi sunt reprezentate de banci, carora deja li se cere auditul rapoartelor lor financiare în cadrul LIF, regulamentul BVM nu are un impact semnificativ. Drept rezultat, rapoartele financiare ale majoritatii întreprinderilor din Moldova nu sunt obligate sa fie supuse auditului în cadrul legislatiei curente.¹⁶ Bursa de valori nu impune alte cerinte specifice pentru audit decât cele solicitate de Legea cu privire la Societatile pe Actiuni. Ea prevede unicul caz de efectuare a monitorizarii rapoartelor financiare - asigurarea receptiei lor la timp si obtinerea raportului auditului la necesitate.

14. **În cadrul Legii cu privire la Asigurari din 1993, Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Asigurarilor (ISSA, o entitate semi-autonoma pe lînga MF) si Departamentul de Statistica sunt responsabile pentru stabilirea regulilor referitor la modul în care companiile de asigurare trebuie sa-si tina evidenta tranzactiilor sale si sa-si raporteze activitatile sale.**¹⁷ Legea cu privire la Asigurari cere ca companiile sa prezinte bilantul contabil si raportul privind rezultatele financiare nu mai târziu de sase luni dupa finele anului, "dupa confirmarea autenticitatii lor printr-un *control de audit*".¹⁸ Totusi, nu exista nici o cerinta explicita pentru un audit extern. ISSA a efectuat adaptari la planul general de conturi emis de MF si a elaborat o procedura standard de raportare, care cere din partea companiilor de asigurare sa raporteze activitatile lor, inclusiv reasigurarile, rezervele de prime a asigurarilor pe termen lung dupa tipuri de asigurare si calcularea indicilor de solvabilitate. Exista, de asemenea, o procedura pentru prezentarea rapoartelor trimestriale catre ISSA.

15. **Întreprinderile aflate în proprietatea statului (ÎPS) nu sunt subiectul unor anumite cerinte particulare de contabilitate, raportare financiara si audit.** ÎPS pot fi legal încorporate în calitate de SA sau în calitate de "întreprinderi de stat" (când sunt 100% controlate). Legea cu privire la Întreprinderile de Stat nu are nici o prevedere referitor la raportarea financiara si audit. Nici o informatie nu este disponibila publicului referitor la pozitia financiara si performanta ÎPS.

16. **"Participantii profesionisti" la bursa de valori constituie subiectul obligatiunilor de raportare financiara si audit prevazute de regulamentele CNVM.** Reglementarea si supravegherea CNVM este preponderent îndreptata spre asa-numitii participanti profesionisti, care includ firmele de brokeraj (intermediere), fondurile mutuale, companiile fiduciare si auditorii, toti ei necesitând o licentiere adecvata.¹⁹ Ei trebuie sa prezinte rapoartele financiare anuale, subiecte ale auditului, suplimentar raportarii periodice asupra operatiunilor lor si pozitiei financiare si a performantei lor, catre CNVM. În 1995 CNVM a elaborat anumite formulare

¹⁶ Listingul cere prezentarea rapoartelor financiare din ultimii trei ani cu cerintele pentru audit în dependenta de nivel. Nu se cere lista de preturi pentru ofertele publice initiale sau secundare.

¹⁷ Legea nr. 1508-XII din iunie 1993 – Articolul 52.

¹⁸ Limbajul utilizat în lege ("control") reflecta axarea pe conformitatea oficiala si faptul ca nu era o definitie clara a auditului financiar la momentul când Legea cu privire la Asigurari a fost adoptata în 1993.

¹⁹ Conform CNVM, actualmente exista 109 participanti profesionisti.

pentru raportarea financiara din partea fondurilor de investitii si companiilor fiduciare; acestea includ dezvaluirile obligatorii referitor la portofoliul de investitii, remunerarea, etc. CNVM a licentiat sapte auditori pentru auditul participantilor profesionisti.

17. **Practica de audit este directionata de Legea cu privire la Activitatea de Audit din 1996, care este în procesul de a fi re-elaborata.** Legea este exhaustiva în amploarea sa, abordând obiectivele, domeniul de actiune si continutul auditelor, conditiile de calificare a persoanelor sau firmelor pentru a deveni auditori, responsabilitatile auditorilor, etc. Licenta este necesara pentru efectuarea activitatilor de audit în Moldova. Licenta de auditor este conferita de catre Camera de Licentiere, în baza unui certificat elaborat de Comisiile de Calificare a MF (pentru întreprinderi si companiile de asigurare), BNM (pentru banci), sau CNVM (pentru participantii profesionisti pe piata valorilor imobiliare).²⁰ O noua lege cu privire la audit este pregatita de catre MF în baza recomandarilor Evaluarii Responsabilitatii Financiare a Tarii (ERFT) a Bancii Mondiale, emise în septembrie 2003. Deficientele actualei legislatii, pe care noua lege va trebui sa le redreseze, includ urmatoarele puncte cheie (vezi, de asemenea, Tabelul 1 pentru noua lege propusa cu privire la audit):

- ?? Obiectivele fundamentale ale unui audit al rapoartelor financiare si conceptele de baza corespunzatoare, asa cum au fost formulate în legea existenta, nu corespund SIA, legislatiei UE sau altor celor mai bune practici ? de exemplu, însasi definitia auditului nu include notiunile de asigurare rezonabila, imagine fidela, cât si responsabilitatea conducerii.
- ?? Articolele 4 si 6 ale Legii tin de independenta auditorilor, conduita profesionala si conflictul de interese, dar cerintele pe care acestea le impun referitor la problemele date sunt prea generale. De exemplu, Articolul 6 interzice unei firme de audit “sa efectueze alte activitati decât auditul”, ceea ce înseamna ca firmele de audit nu trebuie sa fie implicate în activitati de afaceri care nu tin de contabilitate. În materie de incompatibilitati si conflicte de interes, Articolul 4 enumera diverse tipuri de activitati pe care o firma de audit este autorizata sa le întreprinda,²¹ însa el nu elucideaza principiile de baza care necesita a fi respectate de catre auditori în orice circumstante,²² si este prea vag si imprecis în problemele legate de interesele financiare în companiile supuse auditului (el doar interzice auditorilor sa fie proprietarii companiei, ceea ce nu-i împiedica pe primii sa aiba un interes semnificativ în ea).
- ?? Principiile pentru calificarea auditorilor nu sunt elucidate în lege; acestea ar include necesitatea unei pregatiri academice adecvate, o experienta practica minima si un proces optimal de calificare în corespundere cu standardele elaborate de catre FIC, inclusiv o examinare profesionala ce ar permite testarea competentei si abilitatii

²⁰ Vezi, de asemenea, paragraful 27.

²¹ Serviciile pe care o firma de audit este autorizata sa le ofere sunt: “asistenta privind organizarea, restabilirea si tinerea contabilitatii, întocmirea rapoartelor financiare, declaratiilor fiscale, estimarea situatiei financiare, evaluarea activitatii economice si financiare, organizarea sistemelor computerizate de evidenta contabila, evaluarea activelor, impozitarea si gestionarea, precum si asistenta juridica în problemele de activitatile economice si financiare”.

²² Articolul 6, paragraful 2, interzice efectuarea auditului de catre persoanele care au o legatura familiala sau comerciala cu proprietarii sau membrii conducerii, sau care presteaza anumite servicii considerate drept incompatibile (“asistenta în organizarea si tinerea contabilitatii, cât si la întocmirea rapoartelor financiare” ? aceasta definitie este de fapt prea îngusta si trebuie sa includa, de asemenea, impozitele, resursele umane si serviciile de consultanta în materie de remunerare, cât si orice forma de consultare).

auditorului-stagiatar de a-si exersa opinia profesionala.²³ Regulamentele MF abordeaza partial aceste probleme (vezi paragraful 27), dar tinând cont de importanta lor, se cere redresarea lor în Legea noua.

?? Legea specifica obligatiile auditorilor, dar nu ofera un mecanism de monitorizare a conformitatii auditorilor cu acele obligatiuni stipulate în lege.

18. **Codul de etica profesionala a fost elaborat în baza Codului Etic pentru Contabilii Profesionisti al FIC.** Prin Ordinul nr. 29 din mai 2001, MF a emis *Codul Conduitei Profesionale pentru Auditorii si Contabilii din Republica Moldova* care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2002. El se bazeaza pe codul FIC, rectificat în 2000, care a fost tradus în limba româna cu asistenta unui dintre organele profesionale locale, Asociatia Contabililor si Auditorilor Profesionisti (ACAP – vezi paragraful 21 ce urmeaza) si Agentia Statelor Unite pentru Dezvoltarea Internationala (USAID).

19. **Auditele bancilor si ale altor institutii financiare sunt reglementate de LIF si regulile specifice ale BNM.**²⁴ Bancile pot desemna doar o firma de audit care detine licenta de audit a institutiilor financiare si angajatilor careia li s-au conferit certificate de auditori de catre Comisia de Calificare a BNM.²⁵ Auditele trebuie efectuate în conformitate cu SIA si o scrisoare de angajament se cere a fi semnata între auditor si banca. BNM este împuternicita sa înlature auditorii si/sau sa revoce certificatul lor de audit atunci când aceasta considera ca ei nu corespund cerintelor pentru obligatiunile lor în conformitate cu legislatia.

20. **Legislatia si regulamentele în vigoare nu prevad disponibilitatea rapoartelor financiare ale întreprinderilor pentru actionari, creditorii sau alte parti interesate.** Departamentul de Statistica receptioneaza copiile tuturor rapoartelor financiare de la SA si alte entitati comerciale, pentru compilarea statisticii nationale, dar îi este interzis prin lege sa divulge continutul rapoartelor financiare individuale. Drept consecinta, exista o transparenta limitata în sectorul corporativ, de aceea investitorii si bancherii nu pot obtine informatia despre companiile individuale cu care ei nu interactioneaza. Analiza financiara comparativa, care este un element principal al evaluarii de creditare si al deciziilor investitionale, devine astfel dificila. Ulterior, aceasta lipsa a informatiei constituie un impediment pentru dezvoltarea activitatilor investitionale, de împrumut si posibil comerciale în sectorul corporativ si contribuie la cresterea costului capitalului pentru întreprinderi.

B. Profesia Contabila

21. **Profesia contabila publica în Moldova este înca la etapa incipienta de dezvoltare si practica de audit necesita fortificare în continuare.** Activitatile de audit au fost introduse si dezvoltate doar recent în Moldova ? în esenta, în jumătatea a doua a anilor 1990s. Mai mult ca atât, din motivul domeniului de actiune îngust al cerintelor de audit statutar (în conformitate cu legislatia) (paragraful 6) si al influxului modest de investitii straine, cererea pentru audit si

²³ Standardele Internationale de Învatamânt pentru Contabilii Profesionisti (SIÎCP) nr. 1 – 6, emise în 2003.

²⁴ Regulamentele BNM cu privire la Procedurile pentru Pregatirea si Prezentarea Rapoartelor de Audit (vezi mai sus) si cu privire la Eliberarea Certificatului de Calificare pentru Auditorul Bancar (nr. 34/09-01).

²⁵ Cerintele BNM pentru obtinerea certificatului de auditor includ: (i) obtinerea diplomei universitare sau de colegiu în domeniul economic; (ii) experienta de lucru minima în calitate de auditor, contabil, supraveghetor sau profesor în domeniul bancar ? trei ani de experienta în ultimii cinci ani pentru absolventii universitari si cinci ani de experienta în ultimii zece ani pentru absolventii colegiului; si (iii) obtinerea a cel puțin 7 puncte din 10 în fata unei comisii de calificare ad-hoc, desemnata de Consiliul BNM (Decizia Consiliului BNM, octombrie 1996).

serviciile conexe este relativ joasa. Asociatia Contabililor si Auditorilor Profesionisti (ACAP), o organizatie necomerciala stabilita în 1996, reprezinta substanta de baza cea mai reprezentativa a profesiei, cu un numar de aproximativ 500 membri ? preponderent contabili individuali din practicile mici. O alta organizatie profesionala, Asociatia Firmelor de Audit din Moldova (AFAM) detine un numar de membri de circa 30 de firme locale. ACAP si AFAM nu coopereaza una cu alta, nici nu sunt activ implicate în procesul de elaborare a standardelor de contabilitate si audit si în supravegherea profesiei.

22. **Piata pentru prestarea serviciilor de audit este divizata în doua segmente clar distincte, unul pentru auditele statutare din partea firmelor locale si altul pentru auditele bancilor, companiilor cotate la bursa sau al întreprinderilor cu actionari straini, prestate de afiliatii locali ai retelelor internationale “Big-4” (nota trad. „Marile-4”).** Actualmente exista 117 firme de audit sau auditori individuali autorizati sa-si desfasoare activitatile în Moldova, cu circa 500 de angajati. Sase cele mai mari firme din tara, dupa numarul angajatilor licentiatii, alcatuiesc aproximativ o patrime a fortei de munca si numarul persoanelor licentiate. Majoritatea afiliatilor locali ai Big-4 presteaza doar servicii de audit bancilor, sau întreprinderilor-fiice locale sau întreprinderilor cu investitii ale grupurilor internationale.²⁶ În prezent, nu pare sa existe o insuficienta de auditori. Totusi, în cazul în care autoritatile vor decide sa extinda cerintele de audit statutare (conform legislatiei) pentru a cuprinde un sir mai mare de entitati, precum este sugerat ulterior (vezi paragraful 54), aprovizionarea cu auditori adecvat instruiti si calificati va trebui sporita.

23. **ACAP a întreprins eforturi laudabile de a promova practica auditului de calitate prin încurajarea membrilor de a trece certificarea din partea organizatiilor internationale recunoscute si prin ordonarea unei astfel de certificari pentru membrii sai care activeaza drept auditori.** La crearea sa, ACAP a admis circa 2 000 de contabili în calitate de membri temporari, care trebuiau ulterior sa sustina un examen pentru a ramâne în calitate de membri permanenti.²⁷ ACAP cere membrilor sai sa detina trei ani de experienta profesionala si sa sustina un examen tehnic în scris, al carui program analitic se bazeaza pe un model elaborat la nivelul Comunitatii Statelor Independente (CSI). Membrii ACAP sunt încurajati sa obtina certificarea din partea Programului Contabil Profesionist International Certificat (CPIC), un program stabilit în 2001 de catre USAID în cooperare cu elaboratorii internationali de standarde si diversele organizatii de contabilitate din tarile anglofone.²⁸ Conform ACAP, certificarea CPIC este o cerinta pentru toti membrii care practica auditul. ACAP, chiar daca nu ia parte în procesul de elaborare a standardelor de contabilitate si audit, contribuie la diseminarea standardelor prin propunerea cursurilor membrilor sai. Totodata, în 1998, ea a emis o traducere în engleza a SNC si a planului de conturi elaborat de MF si a asistat la traducerea codului etic al FIC. ACAP a devenit membru asociat al FIC din anul 1998. Aceste realizari au fost posibile cu sprijin financiar din partea organizatiilor de asistenta internationale, care se anticipeaza sa se diminueze în viitorul apropiat.

24. **AFAM este o organizatie a firmelor de audit licentiate, activând în calitate de asociatie sindicala.** În cadrul Articolului 9 al actualei Legi cu privire la Audit, AFAM este recunoscuta drept organ cu responsabilitati vaste, inclusiv coordonarea activitatii firmelor de

---

²⁶ Merita a fi mentionat faptul ca acei afiliati locali ai Big-4 sunt gestionati de parteneri, care sunt amplasati în afara Moldovei, preponderent în Bucuresti.

²⁷ Pâna în anul 2003, un mare numar de membri ai ACAP nu contribuiau activ la asociatie si nu-si achitau cotizatiile anuale. În 2003, la adunarea generala anuala a ACAP, a fost primita rezolutia de a exclude acei membri inactivi, astfel reducând numarul total al membrilor pâna la aproximativ 500.

²⁸ Detalii referitor la Programul CPIC sunt disponibile pe site-ul lor http://www.capcipa.biz/icaicp_eng/htm. Candidatii din Moldova sustin examenele în Ucraina.

audit, reprezentând interesele lor profesionale, colaborând cu organizatiile omoloage din strainatate si elaborarea standardelor de audit si a programelor de calificare si examinare ce necesita aprobare de catre MF, precum si prezentarea solicitarilor pentru revocarea certificatelor de auditor. În practica, aceste functii nu au fost efectiv exercitate. Nici una dintre firmele-membru locale ale Big-4 nu sunt membri ai AFAM.

25. **Diversi factori constrâng responsabilitatea auditorilor vizavi de partile interesate.** Mai întâi de toate, informatia supusa auditului este rareori disponibila publicului, ceea ce are efectul reducerii expunerii auditorilor la consecintele unei posibile necorespunderi cu standardele de audit si obligatiunile profesionale. Mai mult ca atât, auditorilor nu li se cere sa procure asigurare profesionala de despagubire, scopul careia este de a facilita protectia utilizatorilor de rapoarte financiare contra auditorilor neglijenti.²⁹ Plus la toate, comisiile de audit, al caror rol este monitorizarea performantei auditorilor externi la îndeplinirea obligatiunilor de prestare a unui audit de calitate, nu sunt frecvente în rândul companiilor din Moldova. Suplimentar lipsei aplicarii obligatiunilor auditorilor din partea autoritatilor sau organelor profesionale, acesti factori creeaza un mediu cu responsabilitate limitata, ce nu rezulta într-o practica de audit de înalta calitate.

C. Învatamântul si Instruirea Profesionala

26. **Învatamântul contabil necesita fortificare în Moldova.** Academia de Studii Economice din Moldova este institutia de baza ce ofera studii superioare în domeniul contabilitatii. Curriculum-ul pentru "Contabilitate si Audit" este cuprinzator, include cursuri în SNC, standardele internationale si aspectele particulare sectorului. Totusi, continutul curriculum-ului pentru audit este destul de limitat (doar doua cursuri tin de audit), iar unele cursuri importante, în particular în contextul Moldovei, sunt doar optionale, inclusiv *Contabilitatea în întreprinderile mici si mijlocii* si *Întocmirea si prezentarea rapoartelor financiare*. O analiza a programului analitic al unor cursuri constata ca ele sunt adecvate din punct de vedere al materiei acoperite. Universitatea se confrunta cu dificultati la ameliorarea continutului cursurilor si actualizarea programului analitic pentru a-l face sa corespunda celor mai bune practici internationale si standardelor de învatamânt FIC (IFAC), fapt datorat lipsei de resurse, care limiteaza capacitatea sa de a procura si traduce materialul relevant. Mai mult ca atât, curriculum-ul pentru contabilitate nu prevede o perioada de pregatire practica în cadrul unei firme de contabilitate, ceea ce le-ar permite studentilor sa aplice cunostintele sale în situatii reale si sa dezvolte deprinderi profesionale esentiale. Reprezentantii firmelor de contabilitate de frunte au indicat în interviuri ca, în timp ce ei recunosteau calitatea absolventilor Academiei de Studii Economice, ei întâmpinau dificultati la identificarea recrutilor cu deprinderi profesionale adecvate, unele din ele preferând angajarea absolventilor universitatilor straine. În orice caz, firmele locale-membru ale retelelor internationale de audit cer ca personalul lor sa sustina examenul de certificare oferit de ACCA (o organizatie profesionala contabila cu sediul în Regatul Unit al Marii Britanii), si corespunzator le ofera o instruire substantiala în cadrul companiilor pentru a se pregati de examene.

27. **Examinarea profesionala necesara pentru eliberarea certificatului de auditor nu corespunde sub diferite aspecte standardului educational pertinent al FIC.** Examinarea este condusa de o Comisie pentru Calificare desemnata de catre MF. Examenul, ce se desfasoara timp de o zi, consta fie din întrebări scrise, fie din întrebări orale, la alegerea candidatilor; în medie, 70% din candidati prefera întrebările orale. Întrebările pot cuprinde diverse subiecte, inclusiv

²⁹ Auditorii sunt subiectul raspunderii civile si criminale conform legii (Codul Civil, Legea cu privire la Audit, etc.), desi nu s-au înregistrat careva cazuri legale initiate contra auditorilor.

acte legislative si normative, contabilitate si raportare, audit, impozitare si analiza financiara. În baza interviurilor cu auditorii, examenul se concentreaza mai mult asupra aspectelor academice si cele legate de cunostinte, decât asupra problemelor ce implica practica de audit si rationamentul profesional pe care auditorii trebuie sa-l aplice în circumstantele reale din viata. Aceste aranjamente sunt în conflict cu Standardul International de Învatamânt (SIÎ) al FIC 6, *Evaluarea Capacitatilor si Competentei Profesionale ?* care afirma, *printre altele*, ca examinarea cere ca “o parte considerabila a raspunsurilor candidatului trebuie sa fie în forma scrisa” si “cuprinderea unui volum suficient dintr-o gama vasta a cunostintelor profesionale, deprinderilor profesionale si valorilor si atitudinilor profesionale (...).” Rezultatele examenului nu asigura o garantie suficienta ca persoanele carora li se confera certificatul au demonstrat deprinderi si valori profesionale adecvate pentru îndeplinirea functiilor de auditor independent.

28. **Instruirea profesionala continua nu este obligatorie pentru a pastra certificatul de auditor si este realizata de catre firmele de audit, ale caror politici interne impun astfel de cerinte.** SIÎ 7, *Dezvoltarea Profesionala Continua (...)* stipuleaza ca toti membrii din profesia contabila trebuie sa primeasca o instruire continua pentru a li se permite sa presteze “servicii de calitate înalta pentru a satisface necesitatile publicului”. Într-adevar, instruirea continua este în particular necesara auditorilor în vederea actualizarii cunostintelor lor în domeniul legislatiei aplicabile si al standardelor de contabilitate si audit, odata ce acestea se extind si evolueaza, cât si pentru adaptarea la noile tipuri de tranzactii în cadrul companiilor si la noile instrumente disponibile pentru realizarea activitatilor de audit.

D. Elaborarea Standardelor de Contabilitate si Audit

29. **Standardele de contabilitate si audit sunt elaborate de catre o diviziune a Ministerului Finantelor, preponderent prin intermediul traducerii standardelor internationale (SIC/SIRF si SIA).** Articolul 9 al Legii Contabilitatii afirma ca “Ministerul Finantelor va elabora metodologia de contabilitate, planul de conturi unic, mostre de registre contabile, formularele pentru rapoartele financiare, instructiunile metodologice pentru completarea lor, cât si standardele de contabilitate, obligatorii pentru entitati [carora li se cere tinerea registrelor contabile]”. În unele cazuri, modificarile din textul SIC au fost efectuate în cea mai mare parte pentru simplificarea cerintelor standardului si pentru facilitarea aplicarii acestuia de catre întreprinderile din Moldova (vezi paragraful 36). Pregatirea standardelor este efectuata de catre Directia Metodologia Evidentei Contabile si Audit, care consta din doisprezece angajati permanenti ai MF cu statut de functionar public. Directia pentru Metodologia Contabila si Audit a emis SNC si SNA existente, preponderent în perioada anilor 1996-1998 si 1999-2000, cu sprijinul donatorilor internationali, preponderent al USAID. Actualmente, ea duce lipsa de resursele necesare pentru actualizarea si extinderea standardelor în conformitate cu rectificariile efectuate în standardele internationale echivalente de catre Consiliul pentru Standardele Internationale de Contabilitate (CSIC II) si Consiliul pentru Standardele Internationale de Audit si Asigurare (CSIAA) respectiv ale FIC.³⁰ În cadrul Articolului 13 al Legii Contabilitatii, un asa-numit Consiliu Consultativ Metodologic sub egida MF este responsabil de “revizuirea si elaborarea propunerilor referitor la problemele discutabile cu privire la contabilitate si raportare financiara”. Proiectele de standarde sunt pregatite în baza textului SIC/SIRF si SIA, traduse atât în româna, cât si în rusa, cu unele adaptari (vezi paragraful 35 si Anexa). Proiectele de standarde nu sunt deschise pentru comentarii. În schimb, sugestii neoficiale sunt obtinute de la persoane individuale cu experienta în domeniul contabilitatii si auditului si în industriile relevante, daca e cazul.

³⁰ Tinând cont de constrângerile sale bugetare, Directia Metodologia Evidentei Contabile si Audit considera drept prioritate emiterea noilor SNC pentru a reflecta SIC sau SIRF emise dupa 1998, mai mult decât actualizarea SNC emise anterior.

30. **Anumite standarde de contabilitate si cerinte pentru institutiile financiare, companiile de asigurare si companiile cotate la bursa sunt stabilite de reglementatorul respectiv, subiect al aprobarii din partea MF.** BNM a emis standarde de contabilitate pentru banci si alte institutii financiare, subiecte ale aprobarii din partea MF, inclusiv SNC 30, *Dezvaluiri în rapoartele financiare ale bancilor si ale altor institutii financiare*. CNVM a stipulat reguli si regulamente de contabilitate pentru participantii profesioniști si companiile cotate pe piata de capital, acelasi lucru face si ISSA pentru companiile de asigurare si reasigurare, atât pentru rapoartele financiare generale, cât si pentru cele cu scopuri de reglementare. Procesul ce este urmat la stabilirea acestor standarde si reguli implica un anumit grad de consultare neoficiala cu partile interesate.

E. Aplicarea Standardelor de Contabilitate si Audit

31. **Legea nu prevede un mecanism clar si efectiv de aplicare a cerintelor de contabilitate si raportare financiara pentru întreprinderi.** Articolul 90 al Legii cu privire la SA stipuleaza ca “supravegherea activitatii companiei trebuie executata de catre organele de stat autorizate, în modul prevazut de legislatie.” Acest Articol nu defineste care entitati trebuie sa asigure respectarea de catre întreprinderi a cerintelor de contabilitate, de raportare financiara si de audit stipulate de legislatie si ce fel de control autoritatile trebuie sa exercite în acest sens. Legea Contabilitatii pastreaza tacerea referitor la respectare. Drept rezultat, nici Departamentul de Statistica, nici MF sau CNVM ? care ar trebui sa exercite o anumita supraveghere a tuturor SA deschise ? nu întreprind careva activitati de aplicare a cerintelor de contabilitate si audit. Pe parcursul analizei ROSC, CNVM a indicat ca ordinul lor, menit sa asigure respectarea cerintelor statutare, era limitat la participantii profesioniști mentionati mai sus. Nici BVM nu întreprinde careva actiuni de aplicare. Legea acorda autoritatilor împuterniciri vaste de sanctionare a companiilor care nu respecta obligatiunile de contabilitate si raportare financiara.³¹

32. **În sectorul bancar, BNM joaca un rol activ la aplicarea cerintelor de contabilitate si raportare financiara.** Departamentul de Supraveghere si Reglementare Bancara a BNM examineaza rapoartele periodice (anuale, trimestriale si lunare) prezentate de banci pentru a-si evalua situatia si performanta lor si a pentru pregati inspectiile la fata locului. Inspectiile la fata locului sunt efectuate conform Manualului de Control în Teritoriu. Acestea cuprind respectarea standardelor de contabilitate ? inclusiv utilizarea adecvata a planului de conturi, respectarea SNC 30, existenta registrelor si cartilor contabile zilnice si lunare necesare; aceste proceduri de control sunt efectuate de catre Departamentul de Contabilitate al BNM ? si o evaluare din partea Departamentului de Supraveghere Bancara a procesului de audit extern si urmarire a problemelor sau recomandarilor propuse de ei în auditele precedente, pentru asigurarea solutionarii sau implementarii acestora. BNM organizeaza sedinte periodice cu firmele de audit privind problemele tehnice si problemele întâmpinate pe parcursul auditelor lor. BNM poate solicita orice informatie de la institutiile financiare în scopuri de supraveghere. În cadrul Articolului 38 al LIF, BNM poate aplica sanctiuni administrative în raport cu institutiile financiare pentru

³¹ De exemplu, codul administrativ din anul 1985 prevede masuri disciplinare contra violarii regulamentului cu privire la evidenta contabila, pregatirea si prezentarea rapoartelor financiare. Articolul 56 al Legii Contabilitatii stipuleaza ca “persoanele vinovate de încalcare a acestei Legi, esuarea tinerii evidentei contabile, aplicarea incorecta a standardelor de contabilitate si a altor documente normative, cât si cei ce premeditat prezinta date false în rapoartele financiare, trebuie sa poarte responsabilitate disciplinara, materiala, de proprietate, administrativa sau criminala”. Codul Fiscal, de asemenea, abordeaza “încalcare a regulilor de contabilitate” (Art. 257).

nerespectarea obligatiunilor lor statutare si regulatorii. Acele sanctiuni includ: avertizari, penalitati aplicate contra bancii (pâna la 0,3% din capital) sau directorilor (pâna la salariu mediu de zece luni), suspendarea activitatilor, revocarea administratorilor si anulara licentei bancare.

33. **ISSA nu monitorizeaza respectarea standardelor de contabilitate din partea companiilor de asigurare într-o masura considerabila, preponderent din motivul lipsei resurselor.** ISSA nu are nici un actuar calificat în personalul sau, ceea ce limiteaza grav capacitatea reglementatorului de a verifica daca provizioanele ce tin de contractele de asigurare sunt corect calculate ? care este unul din cele mai sensibile aspecte ale contabilitatii în companiile de asigurare. Numarul personalului ISSA este insuficient pentru a permite inspectii în teritoriu.

34. **Nici MF si nici oricare alt organ profesional nu monitorizeaza conformitatea auditorilor cu SNA si codul etic.** În cadrul actualei Legi a Auditului, AFAM are dreptul de a recomanda revocarea licentei unui auditor, dar nu efectueaza vreun proces de monitorizare. Pentru sporirea respectarii standardelor de contabilitate si audit la un nivel acceptabil în Moldova, este necesara crearea unui sistem potrivit de monitorizare. Firmele de audit sunt responsabile conform legislatiei fata de entitatea comerciala si beneficiarii informatiei “pentru pagubele cauzate în rezultatul serviciilor necalitative” (Articolul 16-1 al Legii cu privire la Audit), dar nu pentru nerrespectarea SNA si a altor obligatiuni profesionale vizavi de actionari si alti utilizatori ai rapoartelor financiare.

III. STANDARDELE DE CONTABILITATE - DUPA CUM AU FOST ELABORATE SI CUM SUNT PRACTICATE

35. **Standardele Nationale de Contabilitate (SNC) ale Moldovei au fost istoric elaborate în baza SIC, dar ele n-au fost extinse sau actualizate timp de câtiva ani.** SNC au fost emise în perioada anilor 1994 – 1998 în baza standardelor SIC la acel moment. Între timp, Comisia pentru Standardele Internationale de Contabilitate (CSIC) si succesorul sau, Consiliul pentru Standardele Internationale de Contabilitate (CSIC II), au emis câteva standarde noi si au actualizat sau abrogat un sir de standarde pre-existente. Nici una dintre rectificariile anterior adoptate efectuate la SIC nu este reflectata si standardele internationale ulterioare nu au echivalente în Moldova. Drept consecinta, din 36 de standarde internationale emise pâna în prezent si care sunt înca în vigoare (34 SIC si 2 SIRF), 15 nu sunt aplicate în Moldova, iar pentru un sir de altele, echivalentul national (SNC) este învechit comparativ cu SIC.³² Mai mult ca atât, desi interpretarile sunt parte componenta integra a SIC/SIRF, nici una dintre cele 31 de interpretari emise de catre Comisia Permanenta pentru Interpretari (CPI) a CSIC n-a fost încorporata în SNC. MF a emis “Comentarii asupra aplicarii SNC” pentru un sir de standarde, spre a servi drept calauza în modalitatea în care standardele necesita a fi utilizate în anumite circumstante, tinând cont de anumite exemple teoretice.

36. **În lipsa unui standard national pentru aspectele importante ce pot implica sume materiale si deoarece nivelul de dezvaluiri conform SNC este mai putin exigent decât conform SIRF, informatia financiara pregatita în cadrul SNC tinde sa fie incompleta, daca nu chiar inexacta în anumite cazuri.** Unele aspecte în care adoptarea standardelor nationale pare în particular necesara sunt (a) beneficiile angajatilor (SIC 19), (b) instrumentele financiare

---

³² Sumarul principalelor divergente între SIRF/SIC si SNC este oferit în Anexa 1.

(SIC 32 si 39), si (c) deprecierea activelor (SIC 36).³³ Mai mult ca atât, standardele SNC emise sunt deseori mai puțin exigente decât SIC omoloage lor, în special din punct de vedere al dezvaluirilor, dar de asemenea din punct de vedere al recunoasterii si evaluarii. De exemplu, SNC 11, *Contractele de constructie*, nu cere ca pierderile anticipate la finisarea unui contract sa fie recunoscute imediat ce ele sunt depistate. Acest lucru este un neajuns major al standardului moldovenesc, care este si mai alarmant deoarece constructiile sunt o activitate importanta în tara.

37. **MF a elaborat un standard de contabilitate separat pentru întreprinderile mici si mijlocii (ÎMM), care este util pentru evidenta contabila, dar necesita o careva simplificare si nu ofera ÎMM un cadru clar pentru raportare.** SNC 4, *Particularitatile contabilitatii la întreprinderile micului business*, a fost elaborat ca urmare a Articolului 14 al Legii Contabilitatii (vezi paragraful 8) pentru a oferi un set de “principii de contabilitate, pregatirea registrelor contabile si a rapoartelor financiare” adaptate la tranzactiile si resursele mai puțin complexe ale ÎMM. El include un plan de conturi indicativ, care reduce tipurile înregistrarilor la câteva categorii de baza a: activelor, pasivelor, componentelor capitalului, veniturilor si cheltuielilor (de exemplu, un singur cont pentru toate veniturile), cât si anumite articole extrabilantiere. Apoi, standardul ofera ghiduri detaliate cu privire la modul în care registrele contabile trebuie tinute si diverse exemple de rapoarte si borderouri de lucru din contabilitate (bilantul contabil si raportul privind rezultatele financiare si registrele contabile). Rapoartele financiare produse în conformitate cu SNC 4 sunt definite precum urmeaza: “bilantul contabil, raportul privind rezultatele financiare, anexa la rapoartele financiare si notele explicative” (SNC 4, paragraful 42). Totusi, nu se ofera nici o definitie a continutului acelor note (sau care din dezvaluirile impuse de catre SNC 5, *Prezentarea rapoartelor financiare*, pot fi omise sau adaptate). Mai mult ca atât, SNC 4 nu elucideaza careva principii pentru recunoasterea tranzactiilor si pentru evaluarea activelor si pasivelor; ÎMM trebuie sa faca referinta la regulile mai complexe stipulate în standardele SNC elaborate pentru întreprinderile mari.

38. **SNC 30 si SNC 63 ofera o baza solida pentru raportarea financiara a bancilor si institutiilor de credit nebancare, desi ele trebuie complementate cu standarde ce tin de anumite aspecte, asa ca constituirea provizioanelor pentru pierderi din împrumuturi.** Dupa cum a fost mentionat anterior, SNC 30, *Dezvaluiri în rapoartele financiare ale bancilor si ale altor institutii financiare* se bazeaza pe echivalentul sau SIC 30.³⁴ Desi traducerea în engleza a standardului n-a fost posibil de obtinut, o analiza superficiala si discutiile cu partile cointeresate din cadrul tarii indica faptul ca el are acelasi domeniu de actiune, structura si continut ca si echivalentul sau SIC (paragrafele 1 pâna la 58); el de asemenea încorporeaza parti ale SIC 7, 32 si 39, si are diverse anexe, inclusiv mostre ale rapoartelor financiare. Referitor la SNC 63, *Prezentarea informatiei în rapoartele financiare ale asociatiilor de economii si Împrumut [AEÎC]*³⁵ si alte institutii similare, el a fost emis de catre MF în 2002 în calitate de versiune simplificata a SNC 30, datorita sofisticarii mai mici ale acestor entitati.

39. **BNM a emis un Regulament specific ce tine de formarea rezervelor pentru pierderi din credite de catre bancile în scopuri statutare (conform legislatiei), urmând o abordare care difera de cea recomandata de SIRF.** Regulamentul emis în anul 1998 cere ca bancile sa evalueze pierderile de pe urma deprecierei creditelor, utilizând o matrice cu rate fixe de provizioane în dependenta de conditiile creditului dupa cum urmeaza: standard – 2%, cu termen

³³ MF a indicat faptul ca Directia Metodologia Evidentei Contabile si Audit lucreaza în prezent asupra SNC 19 “Beneficii ale angajatilor”, care este examinat de catre Consiliul Metodologic Consultativ, precum si asupra SNC 22 „Combinari de întreprinderi” si a SNC 32 „Instrumente financiare”.

³⁴ SIC 30 are aproape acelasi titlu, dar se refera la institutii financiare “Similare” în loc de “Alte”.

³⁵ AEÎC sunt o mostenire a sistemului Sovietic. Rolul lor este preponderent de a canaliza finantarea din partea guvernului si a donatorilor în cadrul tarii, preponderent fermierilor, sub forma de împrumuturi pâna la 250 000 dolari SUA, cu maturitatea pâna la 15 ani.

expirat – 5%, substandard – 30%, dubios – 75%, compromis – 100%. Aceasta abordare, care este deseori urmata de supraveghetorii bancari pentru raportarea financiara regulatorie si este considerata în general adecvata în scopurile prudentiale, nu este consecventa cu SIC 39, care specifica ca pierderile de pe urma deprecierei trebuie estimate în baza valorii prezente a fluxului mijloacelor banesti preconizat pe viitor.³⁶ Rapoartele financiare bancare ce servesc scopurilor generale (adica, rapoartele statutare emise actionarilor si altor utilizatori decât reglementatorul) trebuie sa nu fie influentate de abordarile prudente. Solutia optimala, de aceea, ar trebui sa constituie adoptarea SIC 39 (sau cel putin prevederile standardului care tin de deprecierea împrumuturilor), si posibil impunerea bancilor a unei raportarii separate catre BNM cu privire la structura si calitatea portofoliilor de împrumuturi acordate, astfel încât reglementatorul sa monitorizeze daca nivelurile provizioanelor constituite pentru pierderi din credite sunt adecvate din punct de vedere regulatoriu.

40. **Majoritatea bancilor si un sir de companii din Moldova pregatesc un set separat de rapoarte financiare conform SIRF, suplimentar rapoartelor financiare conform legislatiei întocmite în baza SNC, pentru a satisface necesitatile actionarilor sau ale creditorilor.** Acesta este cazul pentru întreprinderile ce au actionari straini sau care au împrumutat de la creditorii internationali, inclusiv donatorii bilaterali sau multilaterali. În timp ce acest lucru contribuie la calitatea informatiei financiare, punctul lui slab este obligarea acelor companii sa pastreze doua seturi diferite de rapoarte financiare – unul în scopuri statutare (conform legislatiei), celalalt pentru investitori si creditori – si înregistrari contabile separate. Acest fapt creeaza stimulente eronate pentru reglementatori si partile cointeresate de a fortifica regimul raportarii financiare statutare si reprezinta o povara administrativa suplimentara pentru companiile date.³⁷

41. **Analiza rapoartelor financiare, emise în baza SIRF si supuse auditului, a patru banci nu a constatat devieri semnificative aparente de la standarde.** Datorita caracterului prezent al activitatilor bancare în Moldova, bancile efectueaza tranzactii investitionale si de împrumut relativ mai putin complexe, ceea ce rezulta în rapoarte financiare relativ simple. Mai mult ca atât, asa cum bancile de regula nu au întreprinderi-fiice, foarte putine necesita a pregati rapoarte financiare consolidate. Pentru o banca, rapoartele financiare în baza SIRF cu data de 31 decembrie 2003, care au fost prezentate echipei ROSC pentru analiza, au inclus o companie de leasing recent creata în calitate de investitie (adica, neconsolidata). SIC 27, *Rapoartele financiare consolidate si contabilitatea investitiilor în întreprinderile fiice*, cere ca toate entitatile, asupra carora se detine controlul (care este cazul acelei întreprinderi-fiice), sa fie consolidate. Echipa ROSC a fost informata ca rapoartele financiare consolidate nu erau disponibile la momentul analizei, dar au fost pregatite ulterior. Acest fapt vine în contradictie cu SIC 27, care cere companiei parinte sa elaboreze rapoartele financiare neconsolidate concomitent cu cele consolidate. De asemenea, în scopuri statutare, practicienii intervievati au indicat ca BNM nu

³⁶ Faptul ca cele doua modalitati de abordare sunt diferite se confirma prin diferenta la evaluarea provizioanelor pentru împrumuturi în scopuri statutare si în cadrul SIC 39, pe care ROSC le-a remarcat facând o comparatie între cele doua seturi de rapoarte financiare ale unui numar de patru banci mari. Într-un caz particular, valoarea provizionului estimata în cadrul SIC 39 din 31 decembrie 2003 a fost cu 20% mai mica decât suma înregistrata în scopuri statutare.

³⁷ Comparând rapoartele financiare elaborate în baza SNC si SIFR, la data de 31 decembrie 2003, ale unei banci, au fost depistate divergente referitor la urmatoarele aspecte: (i) perioadele de uzura a proprietatii (20 de ani în cadrul SNC si 40 de ani în cadrul SIFR), desi în ambele cazuri ele trebuie sa reflecte durata de functionare utila a activelor; (ii) formarea provizioanelor pentru pierderi din credite (vezi paragraful 39); (iii) deprecierea mijloacelor fixe (deoarece SIC 36 n-a fost adoptat – vezi paragraful 36); si (iv) amortizarea sconturilor la împrumuturi oferite clientilor. În ansamblu, efectul acestor divergente a fost material numai referitor la profitul net (cu aproximativ 10%). Mai mult ca atât, un sir de dezvaluiri prezente în rapoartele financiare elaborate în baza SIFR nu erau prevazute în cele bazate pe SNC.

aplica SNC 27 (echivalentul SIC 27). Practica de neconsolidare a anumitor subsidiari poate împiedica rapoartele financiare în prezentarea completa a poziției financiare și a performanței bancii și poate distorsiona anumii indicatori financiari importanți (de exemplu, indicatorul datorii-capital sau rentabilitatea activelor).

42. **Rapoartele financiare statutare supuse auditului ale întreprinderilor și instituțiilor nebankare, care au fost analizate ca parte a acestei ROSC, nu corespundeau cerințelor SNC și nu corespundeau nici măcar celor mai elementare cerințe pentru a fi considerate rapoarte financiare.** Entitățile analizate au inclus cinci companii cotate la bursa, o întreprindere în proprietatea statului (ÎPS) și patru instituții nebankare (companie de asigurare și instituție de economii). În toate cazurile, formatele prescrise pentru bilanțul contabil, raportul privind rezultatele financiare și raportul privind fluxului mijloacelor bănești au fost urmate îndeaproape, dar în nici unul dintre cazurile analizate n-au fost prezentate careva politici de contabilitate sau alte note explicative, în contradicție cu SNC 5, *Prezentarea rapoartelor financiare*. În absența informației complete și a detaliilor suficiente necesare pentru analiză și înțelegerea poziției financiare, a performanței și fluxurilor mijloacelor bănești ale companiei, cât și a contingentelor și obligațiilor companiei, rapoartele financiare nu se prezintă drept instrument util pentru ca acționarii, investitorii și creditorii să ia decizii corporative, investitoriale sau de credit adecvat informate.

IV. STANDARDELE DE AUDIT – CUM AU FOST ELABORATE ȘI CUM SUNT PRACTICATE

43. **Standardele de audit moldovenesti (SNA) sunt în mare măsură o traducere directă a SIA, deși ele nu includ anumite amendamente și aditii recente la SIA.** SNA au fost emise din 1999 până în 2000. Două SIA emise recent n-au fost traduse în cadrul SNA (SIA 315, *Cunoașterea entității și mediului ei și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă* și SIA 330, *Procedurile auditorului în răspuns la riscurile evaluate*). Mai mult ca atât, standardele emise de FIC ce tin de alte tipuri de servicii nu au fost adoptate.³⁸ Din alta parte, unele Practici Internaționale de Audit (PIA) elaborate de FIC au fost traduse,³⁹ care pot fi utile auditorilor în abordarea problemelor practice aferente anumitor circumstanțe. MF a indicat că intenționează să emita în viitorul apropiat noi standarde naționale (SNA) echivalente cu SIA respective, precum și practici naționale de audit.

44. **În baza interviurilor efectuate de echipa ROSC cu reprezentanții diverselor firme de audit la Chisinau, practicile de audit tind să devieze de la standard în câteva domenii.** Principalele domenii ale discrepantei dintre standard și practica existentă includ: (a) confirmarea de către o persoană terță a debitorilor și creditorilor, care este o procedură esențială pentru a verifica independent acuratețea și exhaustivitatea acestor conturi de la persoanele terțe, dar sunt foarte dificil de implementat; (b) inventarierea stocurilor pentru a se asigura de existența inventarului – de asemenea, o verificare de bază care este deseori nesatisfacător efectuată; (c) analiza evenimentelor ulterioare și utilizarea adecvată de către conducere a principiului continuității activității; și (d) controlul calității activității de audit, care pare să fie aplicat doar de către firmele de audit cu afiliere internațională.

---

³⁸ Ele includ Standardele Internaționale cu privire la Angajamente de Revizuire a Rapoartelor Financiare, Standardele Internaționale cu privire la Angajamente de Asigurare, Standardele Internaționale cu privire la Serviciile Conexe.

³⁹ De exemplu, RIPA 1000 *Procedurile Interbankare de Confirmare*, RIPA 1005 *Considerente Speciale în Auditul Entităților Mici*, sau RIPA 1007 cu privire la *Comunicarea cu Managementul*.

45. **Cazurile de neconformitate cu SNA, identificate de ROSC în rapoartele financiare analizate, nu fost mentionate de catre auditori în rapoartele lor.** În cadrul SNA 700, *Raportul auditorului asupra rapoartelor financiare*, lipsa notelor explicative în rapoartele financiare statutare elaborate în baza SNC (discutate în paragraful 41) trebuiau sa fi stârnit opinii adverse în rapoartele de audit corespunzatoare, în baza faptului ca acele rapoarte financiare erau incomplete si posibil eronate.

46. **Mediul în care procesul de audit este dezvoltat în Moldova nu predispune spre respectarea standardelor de audit.** Câtiva factori par sa explice dificultatile sau obstacole la respectarea standardelor de audit stabilite, inclusiv:

- ?? *Lipsa înțelegerii procesului de audit din partea entitatilor corporative* – Reprezentantii firmelor de audit intervievati în cadrul acestei ROSC au declarat în calitate de dificultate faptul ca, deseori, companiile nu sunt obisnuite sau echipate adecvat pentru a gazdui un audit extern. De exemplu, inventarierea stocurilor deseori nu este adecvat pregatita.
- ?? *Lipsa experientei practice si a expertizei tehnice pentru implementarea standardelor de audit si pentru aplicarea standardelor de contabilitate* – Datorita faptului ca curriculum-ul pentru contabilitate nu este orientat spre aplicarea practica a standardelor de audit, si ca educatia si instruirea continua nu sunt obligatorii, auditorii ar putea avea dificultati la aplicarea SNA în mod eficient.
- ?? *Rolul redus al structurilor de guvernare în rândul companiilor* – Dupa cum a fost mentionat anterior, comisiile de audit sunt o raritate în Moldova, deoarece entitatilor corporative nu li se impune crearea lor. Si totusi, se crede ca ele joaca un rol important la asigurarea faptului ca auditorii externi își îndeplinesc responsabilitatile lor de a presta un audit care corespunde necesitatilor partilor cointeresate.
- ?? *Absenta monitorizarii si sanctiunilor efective* – Dupa cum a fost anterior mentionat, nu exista o monitorizare a respectarii standardelor de audit si o asigurare a faptului ca auditorii ce practica în Moldova respecta procedurile de asigurare a calitatii (inclusiv SIA 220 cu privire la controlul calitatii activitatii de audit). Totodata, legea nu stipuleaza explicit sanctiuni a auditorilor neglijenti si faptul ca rapoartele financiare ale majoritatii companiilor nu sunt publicate reduce posibilitatea depistarii încălcarilor obligatiunilor sale din partea auditorilor, astfel diminuând stimulentele auditorilor vizavi de calitate.

V. PERCEPTII ASUPRA CALITATII RAPORTARII FINANCIARE

47. **Cererea pentru rapoartele financiare transparente mai este înca relativ joasa, datorita lipsei informatiei financiare disponibile, etapei initiale a dezvoltarii pietei de capital si unui nivel modest al investitiilor straine.** Investitorii privati par sa acorde un vot de încredere redus în informatia rapoartelor financiare statutare atunci când efectueaza o analiza a starii financiare drept parte a proiectelor lor investitionale în Moldova. Din contra, ei solicita rapoarte financiare cu destinatie speciala în cadrul SIRF. Observatorii recunosc realizarile din anii 1990s la elaborarea unui cadru de raportare în baza standardelor internationale si redresarea pe care acesta a adus-o, în particular în sectorul bancar, care de regula este vazut ca producând informatie financiara de calitate mai înalta decât sectorul corporativ. Nedorinta întreprinderilor de a dezvalui informatia si concentrarea asupra consecintelor de impozitare ale contabilitatii sunt pe larg privite drept obstacole în calea cresterii transparente si sporirii calitatii raportarii financiare. Multe persoane interesate intervievate s-au referit la sectorul aflat în proprietatea statului ca la un domeniu în care informatia era de regula intransparenta si rareori disponibila.

VI. CONSTATARILE SI RECOMANDARILE CU PRIVIRE LA POLITICI

A. Constatările Principale

48. Standardele de contabilitate si audit în sectorul privat din Moldova sunt substantial incomplete si nivelul de respectare a standardelor este jos. Drept rezultat, exactitatea si utilitatea rapoartelor financiare corporative sunt limitate. Observatiile principale ale analizei ROSC a practicilor de contabilitate si audit în Moldova sunt urmatoarele:

- (i) Pe parcursul ultimilor zece ani, Ministerul Finantelor (MF) a fost activ implicat în elaborarea standardelor de contabilitate si audit pentru sectorul privat, cu asistenta donatorilor internationali. Banca Nationala a Moldovei (BNM) a fost, de asemenea, activa la elaborarea unui cadru de raportare financiara pentru bancile comerciale.
- (ii) Exista un anumit act de lege în Moldova ce tine de contabilitate. El se concentreaza asupra aspectelor de evidenta contabila, este foarte prescriptiv si nu stipuleaza principiile de baza ale raportarii financiare.
- (iii) Standardele Nationale de Contabilitate (SNC) tot se mai afla în tranzitia spre Standardele Internationale de Raportare Financiara (SIRF). Ele n-au fost actualizate din anul 1998 si nu încorporeaza în sine 15 din standardele SIRF/SIC curente si, de aceea, informatia în cadrul SNC tinde sa fie incompleta, daca nu chiar inexacta. Mai mult ca atât, unele din SNC au divergente semnificative cu echivalentul lor SIC, în particular cele ce tin de contractele de constructii.
- (iv) Un anumit standard (SNC 4) a fost adoptat pentru entitatile de dimensiuni mici. Totusi, el se concentreaza asupra aspectelor de evidenta contabila si nu ofera un cadru clar pentru raportare.
- (v) Standardele Nationale de Audit (SNA) au fost emise doar câtiva ani în urma si corespund foarte mult Standardelor Internationale de Audit (SIA). MF a emis câteva practici nationale de audit bazate pe cele elaborate de FIC; acestea sunt utile pentru aplicarea standardelor de profesionisti.
- (vi) Majoritatea bancilor si un sir de companii mari în Moldova pregatesc rapoarte financiare în baza SIRF, suplimentar rapoartelor financiare statutare (conform legislatiei), care reprezinta eforturi si cheltuieli în plus pentru companiile respective.
- (vii) Întreprinderilor nu li se cere sa-si faca rapoartele lor financiare disponibile publicului. Drept consecinta, nivelul de transparenta financiara în sectorul corporativ este jos, ceea ce împiedica si mai mult investitorii si bancile sa efectueze analize adecvate în scopuri investitionale si de împrumut. Acest lucru împiedica accesul întreprinderii la finantarea de durata medie si lunga.
- (viii) Doar bancilor si majoritatii companiilor cotate la bursa li se cere statutar (conform legislatiei) sa supuna rapoartele lor financiare auditului, care reprezinta un numar foarte mic de entitati. Exista si o Comisie obligatorie de Cenzori, responsabila de exercitarea controlului asupra raportarii financiare, dar acest mecanism nu poate fi interpretat drept un audit. În lipsa protectiei ce ar asigura acuratetea si prezentarea fidela a rapoartelor financiare, actionarii si alte parti interesate nu sunt adecvat protejati contra informatiei financiare eronate. Suplimentar, aceasta sfera de aplicare îngusta a cerintei de audit statutar împiedica dezvoltarea practicii de audit în Moldova.
- (ix) Rapoartele financiare statutare (conform legislatiei) ale întreprinderilor analizate în

cadrul evaluării ROSC au omis cea mai mare parte din notele explicative și dezvăluirile necesare conform SNC. Acest lucru limitează grav utilitatea rapoartelor financiare pentru utilizatori. De asemenea, aceasta demonstrează că Comisiile de Cenzori sunt ineficace în asigurarea respectării de către întreprinderi a obligațiilor lor de raportare financiară.

- (x) Aplicarea contabilității și raportării financiare este minimă cu excepția sectorului bancar, care este una dintre explicațiile pentru nivelul jos de respectare menționat anterior.
- (xi) Profesia contabilă rămâne a fi în continuare relativ tânără și există încă puțini practicieni cu calificare de nivel internațional. Există două organizații profesionale care nu cooperează între ele. Sunt depuse eforturi pentru a încuraja membrii să obțină certificarea internațională.
- (xii) Rapoartele financiare ale întreprinderilor aflate în proprietatea statului (ÎPS) par să nu corespundă SNC. În consecință, guvernul și publicul nu sunt adecvat informați cu privire la poziția financiară și performanța ÎPS. Deoarece mandatul Curții de Conturi actualmente nu cuprinde ÎPS, aceste întreprinderi nu sunt subiectul unei monitorizări independente.
- (xiii) Există o Lege cu privire la Audit din 1996 în Moldova, care este în proces de a fi detaliat reformată pentru a aduce legislația moldovenească în corespundere cu cele mai bune practici internaționale, inclusiv cu Directiva a opta a UE.

B. Recomandarile cu privire la Politici

49. Obiectivul principal al acestei evaluari ROSC este de a asista Guvernul Republicii Moldova la întărirea practicilor de contabilitate, de raportare financiară și audit în sectorul privat, drept o modalitate de a aborda anumite obiective strategice pertinente Moldovei, inclusiv (a) redresarea climei de afaceri și susținerea investițiilor în sectorul privat; (b) stimularea creșterii în sectorul IMM prin reducerea costului de finanțare; (c) sprijinul stabilității sectorului bancar și diminuarea riscului crizelor datorate problemelor legate de colectarea împrumuturilor; (d) realizarea unei transparențe financiare și mai mari în sectorul corporativ, aflat atât în proprietatea statului, cât și în proprietatea privată; și (e) promovarea integrării economice a Moldovei cu partenerii săi principali, în particular cu membrii UE.

50. **Legea Contabilității trebuie amanunțit revizuită pentru a (a) plasa un accent mai mare pe raportarea financiară, (b) oferi un sprijin legal pentru utilizarea SIRF în scopuri statutare; și (c) simplifica cerințele deținute a evidenței contabile impuse întreprinderilor.** Noua Lege a *Contabilității și Raportării Financiare*, modelată în baza Directivelor UE, trebuie să sublinieze principiile și scopurile generale ale raportării financiare, în corespundere cu cadrul CSIC pentru prezentarea și pregătirea rapoartelor financiare. Formulările și cerințele detaliate trebuie abordate la nivelul reglementării secundare. Noua lege trebuie, de asemenea, să impună explicit utilizarea fie a SIRF, fie a SNC pentru raportarea statutară în cadrul legislației relevante (Legea cu privire la SA, LIF, Legea cu privire la Întreprinderile de Stat, etc.). Permițerea entităților, care deja pregătesc rapoartele financiare în baza SIRF pentru a raporta către acționarii sau creditorii săi, să prezinte acele rapoarte și în scopuri statutare, le-ar reduce costul procesului lor de raportare financiară. De asemenea, aceasta ar crea posibilitatea pentru alți utilizatori potențiali de a beneficia de această informație.

51. **Elaboratorul standardelor de contabilitate din cadrul MF trebuie, în ordine prioritară, să adopte traduceri disponibile în limbile română și rusă ale tuturor standardelor SIRF, care încă n-au fost reflectate în SNC.** Traduceri actualizate SIRF sunt disponibile atât în limba română, cât și în rusă, de la organele omoloage de elaborare a standardelor sau de la organizațiile private. Comparabil cu abordarea urmata de alte țări care au decis să convergă principiile lor de contabilitate cu SIRF, Direcția Metodologiei Contabilității și de Audit a MF, trebuie să tindă să obțină versiunile traduse ale acelor SIC și SIRF care n-au fost încă adoptate în cadrul SNC (vezi Anexa). Standardele traduse vor fi apoi circulat în rândul unui număr vast de părți interesate, inclusiv elaboratorii rapoartelor financiare, firmele de audit, organizațiile profesionale, bancherii, investitorii, etc., solicitând comentarii din partea lor. La necesitate și într-un număr redus de ocazii, standardele ar putea fi adaptate prin înlăturarea anumitor stipulări optionale sau prin adăugarea anumitor cerințe sau ghiduri. Suplimentar, SNC 11, *Contractele de construcții*, și SNC 27, *Rapoartele financiare consolidate și contabilitatea investițiilor în întreprinderi fiice*, trebuie în continuare aduse în conformitate cu echivalentele sale SIC.⁴⁰

52. **SNC 4, *Particularitățile contabilității la întreprinderile micului business*, trebuie revizuit spre a oferi un cadru de raportare exhaustiv pentru IMM.** SNC 4 trebuie extins pentru a oferi, suplimentar regulilor deținute a evidenței contabile și mostrelor rapoartelor financiare de bază, următoarea informație: (a) obiectivele și atributele rapoartelor financiare, (b) cerințele din punct de vedere al recunoașterii, evaluării, prezentării și dezvăluirii pentru fiecare categorie principală de active, pasive, venituri și cheltuieli, și (c) un model de note simplificat la

⁴⁰ MF a indicat echipei ROSC ca “Direcția Metodologiei Evidenței Contabile și Audit (...) nu deține cea mai recentă informație despre regulamentele contabile internaționale, inclusive cea mai recentă traducere a SIRF în română și rusă”.

rapoartele financiare. MF trebuie sa monitorizeze proiectul recent initiat al CSIC ce prevede elaborarea unui set de principii de contabilitate adaptate pentru IMM.⁴¹

53. **Noua Lege a Contabilitatii si Raportarii Financiare si amendamentele la Legea cu privire la Societatile pe Actiuni (LSA) propuse trebuie sa ceara din partea entitatilor de interes public⁴² prezentarea rapoartele lor financiare anuale într-un registru public al companiilor. Acest registru ar putea fi creat pe lângă Comisia Nationala a Valorilor Mobiliare (CNVM). În cadrul Legii cu privire la SA si Legii Contabilitatii, tuturor societatilor pe actiuni li se cere deja întocmirea unui set deplin de rapoarte financiare în conformitate cu SNC, astfel aceasta cerinta teoretic nu necesita eforturi suplimentare din partea companiilor. Registrul companiilor va primi rapoartele financiare anuale si va analiza corespunderea lor cu legea din punct de vedere al formei si continutului (vezi, de asemenea, paragraful 53). Orice parte interesata (autoritati, creditorii, furnizori, bancheri si oricare parte terta) ar putea solicita o copie a rapoartelor financiare, care vor fi disponibile pentru o plata modesta. Tinând cont de faptul ca opinia legala în Moldova indica faptul ca CNVM este legal responsabila pentru supravegherea tuturor SA, Registrul companiilor astfel trebuie creat pe lângă CNVM. Registrul trebuie sa poseze autoritatea de a refuza înregistrarea în caz de rapoarte financiare incomplete si sa administreze amenzile pentru prezentarile întârziate. Mai mult ca atât, autoritatile trebuie sa tina cont de posibilitatea extinderii cerintei de a prezenta rapoartele financiare în registrul public catre toate societatile pe actiuni deschise, asa cum acest fenomen va sustine transparenta financiara în sectorul corporativ si va largi accesul investitorilor si al creditorilor la informatia financiara.**

54. **Legea cu privire la SA, Legea cu privire la Întreprinderile de Stat si Legea cu privire la Întreprinderi necesita, de asemenea, rectificari pentru a impune audite statutare (conform legislatiei) ale rapoartelor financiare tuturor entitatilor de interes public, dupa cum sunt anterior definite.** Acest fapt va fi consecvent cu Directiva a patra a UE referitor la Legea cu privire la Companii si va constitui un pas important spre sporirea respectarii de catre întreprinderi a SNC si spre îmbunatatirea calitatii informatiei financiare pe care ele o prezinta.

55. **Rectificarea Legii cu privire la SA si regulamentele aferente pentru clarificarea rolului Comisiei de Cenzori referitor la procesul de raportare financiara si pentru limitarea obligatiunii de a avea Cenzori numai pentru entitatile ce nu sunt subiectul auditelor statutare.** Pentru entitatile de interes public, rolul Cenzorilor va fi dublat în cea mai mare parte cu cel al auditorilor externi. Referitor la SA, care nu vor fi subiectul cerintei discutate în paragraful 52 (care ar reprezenta majoritatea coplecitoare a SA), regulamentul trebuie sa ofere

---

⁴¹ *Standardele Raportarii Financiare pentru Entitatile Mici*, original emisa în 1997 de catre Consiliul pentru Raportarea Financiara a Regatului Unit al Marii Britanii si actualizata cu regularitate de atunci, pot, de asemenea, servi în calitate de referinta.

⁴² Entitatile de interes public sunt definite drept companii cotate la bursa, banci, companii de asigurare, fonduri de pensii si acele entitati, care detin o importanta semnificativa pentru o tara din motivul caracterului afacerilor lor, apartenenta proprietatii (de exemplu, întreprinderile aflate în proprietatea statului) sau dimensiunea lor masurata prin numarul de angajati, veniturile generate anual si activele din posesie (limitele corespunzatoare, prevazute în Directiva Europeana a patra referitor la Legea cu privire la Companii, sunt 250 de angajati, 12,5 milioane Euro si 25 milioane Euro respectiv; acesta poate fi utilizat în calitate de referinta, probabil cu valori mai mici). În baza datelor oferite de catre Departamentul de Statistica privind lista primelor 100 de întreprinderi ale tarii, masurate dupa volumul veniturilor si numarul de angajati în anul 2002, în Moldova existau 55 de întreprinderi cu peste 250 de angajati pe parcursul aceluia an. Suplimentar, aceste 100 de întreprinderi au înregistrat venituri în valoare de 80 milioane MDL (echivalentul a 8 milioane Euro) sau mai mult. În baza celor expuse mai sus, stabilirea cerintei propuse de dezvaluire publica de aceeasi amploare cu cea care prevaleaza în UE ar afecta aproximativ 100 de întreprinderi în Moldova.

ghiduri cu privire la modul în care ele sa-si îndeplineasca misiunea lor, în particular referitor la examinarea rapoartelor financiare anuale si este necesara elaborarea unei raportari standard de catre CNVM, ce ar stabili sfera de actiune si volumul lor de lucru, cât si concluziile lor.

56. Noua Lege cu privire la Audit, care este elaborata în proiect de catre MF, trebuie finalizata urgent într-un mod ce ar asigura faptul ca auditele statutare ofera actionarilor si altor utilizatori ai rapoartelor financiare o protectie efectiva. Începând cu finele anului 2003, MF a efectuat analiza Legii existente cu privire la Audit pentru a identifica rectificările necesare pentru perfectionarea cadrului legislativ si de reglementare ce sta la baza practicii de audit într-o modalitate ce ar corespunde recomandarilor ERFT, publicat în septembrie 2003.⁴³ Conform MF, un proiect de Lege a fost prezentat spre examinare la sedinta de lucru a Guvernului Republicii Moldova la 27 mai 2004. Domeniile principale sugerate a fi redresate în noua Lege sunt expuse sumar în Boxa 1. MF a indicat ca noua Lege trebuie sa solutioneze în mod adecvat problemele expuse în acest raport.

Boxa 1 – Noua Lege cu privire la Audit

Se preconizeaza ca noua Lege cu privire la Audit sa ofere un cadru de reglementare cuprinzator, care va pava calea pentru o redresare considerabila în practica auditului si care la rândul ei va rezulta într-o crestere a calitatii rapoartelor financiare statutare ale întreprinderilor. Principalele domenii sugerate pentru ameliorare în Lege sunt expuse sumar mai jos:

- ?? Armonizarea definitiilor si terminologiei prevazute în Lege cu cele mai bune practici internationale, inclusiv standardele FIC si legislatia UE. De exemplu, definitia unui audit trebuie sa includa conceptele de “imagine veridica si fidela”, materialitate, asigurare rezonabila, baza de raportare, responsabilitatile conducerii, etc.
- ?? Legea trebuie sa includa un capitol aparte referitor la standardele profesionale (adica audit, asigurare, etica si control al calitatii) pe care auditorii vor trebui sa le aplice pentru a-si îndeplini obligatiunile lor. Ea trebuie sa stipuleze elaborarea acelor standarde profesionale de organul public responsabil de supravegherea practicii de audit, în cadrul standardelor emise de FIC si cu referinta la cele mai bune practici, asa ca directivele UE. De asemenea, ea trebuie sa impuna calificarea auditorilor drept rezultat a unui proces adecvat, conform standardelor de învatamânt ale FIC, ceea ce va asigura ca auditorii statutari potentiali au demonstrat deprinderi practice adecvate si abilitate de a exercita rationament profesional.
- ?? Legea trebuie sa încredinteze supravegherea activitatilor de audit unui Consiliu de Supraveghere a Auditului (CSA), un organ public autonom pe lângă Ministerului Finantelor, BNM si CNVM. Functiile CSA vor include (i) elaborarea standardelor profesionale, precum discutat anterior, (ii) certificarea auditorilor în scopuri de licentiere, (iii) instituirea învatamântului continuu, si (iv) asigurarea controlului calitatii si monitorizarea respectarii cerintelor etice. CSA va activa în calitate de reglementator al practicii de audit si în calitate de aplicator al Legii cu privire la Audit din numele tuturor autoritatilor implicate (MF, BNM, CNVM, ISSA, ÎMM, etc.). CSA va fi condusa colegial de catre reprezentantii acestor autoritati; numarul sau de membri va include, de asemenea, reprezentanti ai comunitatii financiare, ai profesiei si comunitatii academice. Activitatile si constatările CSA vor fi dezvaluite publicului pentru a spori încrederea utilizatorilor rapoartelor financiare în siguranta procesului de raportare financiara în Moldova si în eficacitatea auditorilor la asigurarea respectarii de catre companii a obligatiunilor lor statutare de raportare.
- ?? Noua Lege trebuie sa ofere Consiliului de Supraveghere a Auditelor posibilitatea de a delega o parte din functiile sale unui organ profesional cu capacitate institutionala adecvata pentru gestionarea lor zi de zi. O astfel de delegare ar putea fi efectuata prin intermediul unui acord oficial în cadrul actelor normative ale Consiliului de Supraveghere a Auditelor si ar putea cuprinde învatamântul si instruirea continua, chiar si sustinerea examenelor profesionale. În acel respect, Legea trebuie rapid sa includa posibilitatea de recunoastere de catre CSA a certificatelor internationale de o calitate acceptabila în locul certificarii existente.
- ?? Responsabilitatile managementului pentru pregatirea rapoartelor financiare si asigurarea faptului ca toata documentatia si informatia relevanta vor fi disponibile auditorilor.

⁴³ Un prim proiect a fost prezentat pentru comentarii personalului Bancii Mondiale, care le-a oferit. Ca parte a supravegherii dinamice a acestei analize a practicilor de contabilitate si audit, echipa de lucru ROSC va continua dialogul cu Ministerul pentru a servi drept calauza în finalizarea proiectului de lege.

57. **Împuternicirile si capacitatea CNVM de a aplica standardele de contabilitate si cerintele raportarii financiare necesita fortificare.** În cadrul Legii, CNVM detine “puterile decizionale, de scutire, de interdictie, de interventie, de control si administrative, cât si sanctiunile disciplinare pe piata valorilor mobiliare”. Aceste prevederi se extind asupra tuturor SA, asa cum actiunile lor trebuiesc emise pe piata extra-bursiera (vezi paragraful 3), asupra carei CNVM detine autoritate. Totusi, discutiile cu CNVM pe parcursul analizei ROSC au indicat ca interpretarea lor proprie este ca rolul ei trebuie axat pe participantii profesionisti. Respectiv, Legea cu privire la SA trebuie rectificata pentru a clarifica faptul ca rolul si responsabilitatile CNVM se extind asupra tuturor SA. Pentru ca CNVM sa-si îndeplineasca functiile sale de supraveghere si aplicare fata de SA (inclusiv prezentarea publica, raportarea în conformitate cu SNC sau SIRF si auditul, dupa cum s-a propus în paragrafele 53 si 54 mai sus), este necesara crearea unei diviziuni pe lângă CNVM, responsabila de (i) revizuirea rapoartelor financiare prezentate Registrului, (ii) solicitarea oricarei informatii suplimentare de la companii si auditori, (iii) efectuarea inspectiilor periodice în teren ale companiilor, si (iv) impunerea sanctiunilor administrative în cazul nerespectarii.⁴⁴ Pentru asigurarea transparentei procesului, descurajarea întreprinderilor de la nerespectare si stimularea încrederii utilizatorilor în eficacitatea regimului de reglementare, CNVM va raporta în fiecare an calendaristic despre actiunile de aplicare întreprinse, problemele abordate si, eventual, sanctiunile aplicate.

58. **Similar, în sectorul de asigurare, Inspectoratul de Stat (ISSA) trebuie săși sporească capacitatea sa de a monitoriza corespunderea cu cerintele de contabilitate si raportare.** În particular, personalul ISSA trebuie sa includa actuari, care ar analiza calculele prevederilor legate de contractele de asigurare efectuate de companiile de asigurare.

59. **Curriculum-ul academic în domeniul contabilitatii si auditului, cât si învățământul si instruirea profesionala, necesita fortificare.** Pentru ca viitorii practicieni, în particular auditorii potentiali, sa posede o pregătire academica puternica în contabilitate si audit, curriculum-ul universitar ce rezulta în diploma de absolvent în contabilitate trebuie actualizata sa includa aspectele raportarii financiare, principiile de contabilitate si standardele de audit, si aplicarea practica a standardelor. În aceasta privinta, se va tine cont de necesitatea de a cere studentilor sa faca un curs practic ca parte componenta a curriculum-ului lor. Mai mult ca atât, contabililor profesionisti trebuie sa li se impuna urmarea programelor de instruire pentru a-si perfectiona si actualiza cunostintele sale în standardele internationale si cele mai bune practici în domeniul contabilitatii si auditului.

60. **Unele din recomandarile acestui ROSC probabil vor cere asistenta tehnica si instruire substantiale.** Dupa cum a fost indicat anterior, Planul de Actiune pentru Tara va identifica activitatile cheie, inclusiv procesele de elaborare si structurile organizationale, proiectarea unei noi legislatii sau a regulamentelor, si solutionarea problemelor legate de resursele umane care vor sprijini implementarea recomandarilor ROSC si asistenta tehnica aferenta. Domeniile care ar putea cere asistenta tehnica includ: (a) crearea registrului public al rapoartelor financiare anuale ale companiilor pe lângă CNVM, cât si legaturile cu alte organe interesate (departamentul de statistica, autoritatile de impozitare, BNM, etc.); (b) stabilirea proceselor detaliate pentru aplicarea cerintelor raportarii financiare de catre CNVM în cadrul Legii cu privire la Companii; (c) elaborarea regulamentelor ale Consiliului de Supraveghere a Auditului, cât si a proceselor detaliate prin intermediul carora va opera; (d) elaborarea unui proces pentru andosamentul si monitorizarea certificarii auditorilor; (e) analiza si proiectarea amendamentelor la actuala Lege a Contabilitatii; (f) actualizarea si perfectionarea SNC 4 pentru a fi utilizat de ÎMM; si (g) adoptarea SIRF pentru a fi utilizate de catre companiile de interes public si armonizarea ulterioara a SNC cu SIRF.

⁴⁴ CNVM nu va supraveghea direct bancile, deoarece cele din urma se afla în competenta BNM pentru toate aspectele ce tin de respectare, inclusiv raportarea financiara.

ANEXA

Sumarul divergențelor între SIRF și Standardele Naționale de Contabilitate (SNC) în Moldova

Standardul Internațional	SNC	Comentariu	
SIC 1	Prezentarea rapoartelor financiare	5	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC.
SIC 2	Stocurile	2	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC.
SIC 7	Rapoartele fluxului mijloacelor banesti	7	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC.
SIC 8	Profitul sau pierderea nete pentru perioada, erorile fundamentale și modificările în politicile de contabilitate	8	Acest standard nu este disponibil în traducerea engleza. Majoritatea problemelor par să fi fost soluționate în SNC 8.
SIC 10	Evenimente ulterioare datei bilanțului	10	Acest standard nu este disponibil în traducerea engleza. Majoritatea problemelor par să fi fost soluționate în SNC 10.
SIC 11	Contractele de Construcție	11	SNC corespunde în mare parte SIC, cu excepția lipsei provizioanelor pentru pierderi la finisarea contractelor neprofitabile.
SIC 12	Impozitul pe Venit	12	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC.
SIC 14	Raportarea pe segmente	14	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC.
SIC 15	Informatii care reflecta efectele variației preturilor	15	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 16	Terenuri și mijloace fixe	16	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC.
SIC 17	Chiria	17	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC.
SIC 18	Venitul	18	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC.
SIC 19	Beneficiile angajaților	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 20	Contabilitatea subvențiilor guvernamentale și prezentarea informațiilor legate de asistența guvernamentală	20	Acest standard nu este disponibil în traducerea engleza. Majoritatea problemelor par să fi fost soluționate în SNC 20.
SIC 21	Efectele variației cursurilor de schimb valutare	21	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC.
SIC 22	Combinari de întreprinderi		Nu exista echivalentul SNC.
SIC 23	Costurile de împrumuturi	23	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC, deși standardul SNC urmează o prezentare diferită și diferă în anumite aspecte de SIC 23.
SIC 24	Prezentarea informațiilor privind tranzacțiile cu partile legate	24	Fara divergente semnificative cu echivalentul SIC.
SIC 26	Contabilitatea și raportarea planurilor de pensii	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 27	Rapoartele financiare consolidate și contabilitatea investițiilor în întreprinderi-fiice	27	SNC este o versiune simplificată a SIC 27. El include o referință la SNC 22, <i>Combinari de întreprinderi</i> , care n-a fost încă emis.
SIC 28	Contabilitatea investițiilor în întreprinderi asociate	28	O altă versiune simplificată a SIC care este mult prea avansată pentru piața actuală. Rapoartele financiare consolidate nu sunt pe larg înțelese sau utilizate, astfel încât importanța procesului este oarecum dubioasă. Asociații sunt și mai mult ezoterici.
SIC 29	Raportarea financiară în economiile hiperinflaționiste	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 30	Dezvaluiri în rapoartele financiare ale bancilor și ale instituțiilor financiare similare	30	Majoritatea problemelor par să fi fost soluționate în SNC 30 – Dezvaluiri în rapoartele financiare ale instituțiilor financiare. Totuși, acest standard nu este disponibil în limba engleza.
SIC 31	Raportarea financiară a intereselor în companiile cu capital mixt (actualizat 2000)	31	Întreprinderile cu capital mixt sunt importante în climatul prezent aici și acest standard este destul de aproape de a avea un efect.
SIC 32	Instrumentele financiare: dezvaluirea și prezentarea	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 33	Profitul pe acțiuni	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 34	Raportarea financiară interimară	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 35	Activități în curs de întrerupere	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 36	Deprecierea activelor (actualizat 1998)	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 37	Rezerve, datorii și active contingente	37	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 38	Active nemateriale	n/a	Nu exista echivalentul SNC. Unele aspecte sunt abordate în SNC 13, dar cu divergențe majore.
SIC 39	Instrumente financiare: recunoașterea și evaluarea (actualizat 2000)	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 40	Proprietatea investițională	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIC 41	Agricultura	6	SNC 6 este un standard bine elucidat dar complex, care întrece cu mult SIC.
SIRF 1	Adoptarea pentru prima oară a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIRF 2	Plati conform cotei	n/a	Nu exista echivalentul SNC.
SIRF 4	Contracte de Asigurare	n/a	Nu exista echivalentul SNC.

Nota: SIC 3, 4, 5, 6, 9, 13, 25 au fost abrogate. SNC 9 – „Contabilitatea cheltuielilor de cercetări și dezvoltare” – mai este în vigoare.